

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

**Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2021-2027:
Έκθεση Ενδιάμεσης Επανεξέτασης
(άρθρο 18 του ΚΚΔ 2021/1060)**

Μάρτιος 2025

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

1.	Εισαγωγή	3
2.	Σύντομη παρουσίαση Προγράμματος	3
3.	Ειδικές Συστάσεις Ευρωπαϊκού Εξαμήνου (σημείο α ΚΚΔ 2021/1060)	7
4.	Πρόοδος υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (σημείο β ΚΚΔ 2021/1060)	18
5.	Πρόοδος στην εφαρμογή των αρχών του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (σημείο γ ΚΚΔ 2021/1060).....	21
6.	Κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας (σημείο δ ΚΚΔ 2021/1060).....	24
7.	Κυριότερα αποτελέσματα σχετικών αξιολογήσεων (σημείο ε ΚΚΔ 2021/1060)	37
8.	Πρόοδος επίτευξης οροσήμων Προγράμματος (σημείο στ ΚΚΔ 2021/1060)	39
8.1.	Γενική επισκόπηση προόδου υλοποίησης Προγράμματος έως το έτος 2024	39
8.2.	Πρόοδος επίτευξης οροσήμων	40
9.	Αναγκαιότητα αναθεώρησης Προγράμματος - Πρόταση οριστικής κατανομής ποσού ευελιξίας	45
9.1.	Αναγκαιότητα αναθεώρησης	45
9.2.	Κατανομή ποσού ευελιξίας.....	47

1. Εισαγωγή

Στο πλαίσιο του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων (ΚΚΔ) 2021/1060 και ειδικότερα στο άρθρο 18, θεσπίζεται για τη βέλτιστη και συνεκτική χρήση των ευρωπαϊκών πόρων η διαδικασία της ενδιάμεσης επανεξέτασης των Προγραμμάτων της Πολιτικής Συνοχής, η οποία και θα καθορίσει την οριστική κατανομή του ποσού ευελιξίας που αντιστοιχεί στο 50% της συνεισφοράς για τα έτη 2026 και 2027 ανά Πρόγραμμα.

Για τον σκοπό αυτό προβλέπεται έως 31/3/2025 η υποβολή στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκθεσης ενδιάμεσης επανεξέτασης των Προγραμμάτων 2021-2027 τα οποία στηρίζονται από το ΕΤΠΑ (με εξαίρεση τα προγράμματα Interreg), το ΕΚΤ+, το Ταμείο Συνοχής και το ΤΔΜ, καθώς και πρόταση οριστικής κατανομής του ποσού ευελιξίας των Προγραμμάτων, όπως προβλέπεται στην παρ. 1, β' εδάφιο του άρθρου 86 του ΚΚΔ.

Η παρούσα Έκθεση αφορά την Ενδιάμεση Επανεξέταση του Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2021-2027 και εκπονήθηκε λαμβάνοντας υπόψη τα κάτωθι σημεία που πρέπει να περιλαμβάνονται σύμφωνα με την παρ.1 του άρθρου 18 ΚΚΔ:

α) τις νέες προκλήσεις που προσδιορίζονται στις σχετικές ειδικές ανά χώρα συστάσεις που θα εγκριθούν το 2024,·

β) την πρόοδο στην υλοποίηση του ολοκληρωμένου εθνικού σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα, εφόσον συντρέχει περίπτωση,·

γ) την πρόοδο στην εφαρμογή των αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων,·

δ) την κοινωνικοοικονομική κατάσταση του οικείου κράτους μέλους ή περιφέρειας, με ιδιαίτερη έμφαση στις χωρικές ανάγκες, λαμβάνοντας υπόψη κάθε σημαντική αρνητική χρηματοοικονομική, οικονομική ή κοινωνική εξέλιξη,·

ε) τα κυριότερα αποτελέσματα των σχετικών αξιολογήσεων,·

στ) την πρόοδο στην επίτευξη των οροσήμων, λαμβάνοντας υπόψη τις μείζονες δυσκολίες που προέκυψαν κατά την υλοποίηση του προγράμματος.

2. Σύντομη παρουσίαση Προγράμματος

Το Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2021-2027 (2021EL16FFPR010) εγκρίθηκε το 2022 με βάση την υπ' αρ. πρωτ. C(2022) 6504 final/5.9.2022 Εκτελεστική Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η συνολική Δημόσια Δαπάνη του ανέρχεται σε **628.447.202 Ευρώ**, εκ των οποίων 534.180.118 Ευρώ αφορούν τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 94.267.084 Ευρώ την Εθνική συμμετοχή. Το Πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ+).

Τον Ιούνιο 2024 εγκρίθηκε η 1η αναθεώρηση του Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2021-2027 με βάση την απόφαση της Επιτροπής των ΕΚ με αριθμό C(2022) 4342/19.06.2024, στο πλαίσιο της οποίας ενσωματώθηκε Ειδικός Στόχος για τη χρηματοδότηση έργων φυσικού αερίου. Σημειώνεται ότι παρεμβάσεις για το φυσικό αέριο κατέστην επιλέξιμες σύμφωνα με το άρθρο 118α του Καν. 2022/2039 - FAST CARE. Από την ανωτέρω αναθεώρηση δεν μεταβλήθηκε η συνολική Δημόσια Δαπάνη του Προγράμματος.

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας για την περίοδο 2021-2027 συνοψίζεται στην υλοποίηση μιας ολιστικής στρατηγικής για τον μετασχηματισμό της σε μία δίκαιη, έξυπνη και ανταγωνιστική Ευρωπαϊκή Περιφέρεια, που θα αποτελεί υπερτοπικό

Έκθεση Ενδιάμεσης Επανεξέτασης Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2021-2027

κόμβο τεχνολογίας, καινοτομίας, έρευνας και δημιουργικότητας, υπόδειγμα κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής, τόπο ανάδειξης ολυμπισμού, εθελοντισμού και πολιτισμού.

Για την επίτευξη του οράματος έχουν τεθεί πέντε (5) Στρατηγικοί Στόχοι ως ακολούθως:

Σ.Σ.1 «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στην παραγωγή, ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας με όρους καινοτομίας, εξωστρέφειας και ψηφιακής ενίσχυσης»

Σ.Σ.2 «Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ενίσχυση της ενεργειακής αυτάρκειας και της κυκλικής οικονομίας»

Σ.Σ.3 «Ενίσχυση της κινητικότητας στην Περιφέρεια»

Σ.Σ.4 «Ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής στην Περιφέρεια»

Σ.Σ.5 «Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις»

Ός προς τη δομή, το Πρόγραμμα διαρθρώνεται σε οκτώ (8) Προτεραιότητες, εκ των οποίων οι έξι (6) είναι θεματικές και οι δύο (2) αφορούν την Τεχνική Βοήθεια. Στον πίνακα που ακολουθεί γίνεται συνοπτική αποτύπωση της δομής του Προγράμματος (Προτεραιότητες, Ειδικοί Στόχοι, σύνδεση με Στόχους Πολιτικής, πόροι).

Προτεραιότητα (Π)	Στόχος Πολιτικής (ΣΠ)	Ειδικός Στόχος	Ταμείο	Συνολική Δημόσια Δαπάνη (Δ.Δ.) (€)
Π1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στην παραγωγή, ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας με όρους καινοτομίας, εξωστρέφειας και ψηφιακής ενίσχυσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	ΣΠ1: μια Εξυπνότερη Ευρώπη	RSO1.1 RSO1.2 RSO1.3	ΕΤΠΑ	70.804.450
Π2. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ενίσχυση της ενεργειακής αυτάρκειας και της κυκλικής οικονομίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	ΣΠ2: μια Πιο Πράσινη Ευρώπη	RSO2.1 RSO2.2 RSO2.3 RSO2.4 RSO2.5 RSO2.7	ΕΤΠΑ	137.868.612
Π3. Ενίσχυση της κινητικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	ΣΠ3: μια Πιο Συνδεδεμένη Ευρώπη	RSO3.1 RSO3.2	ΕΤΠΑ	45.041.029
Π4Α. Ενίσχυση υποδομών στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	ΣΠ4: μια Πιο Κοινωνική Ευρώπη	RSO4.2 RSO4.3 RSO4.5 RSO4.6	ΕΤΠΑ	92.082.056
Π4Β. Ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	ΣΠ4: μια Πιο Κοινωνική Ευρώπη	ESO4.1 ESO4.6 ESO4.8 ESO4.9 ESO4.10 ESO4.11 ESO4.12	ΕΚΤ+	159.438.992
Π5. Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	ΣΠ5: μια Ευρώπη Πιο Κοντά στους Πολίτες	RSO5.1 RSO5.2	ΕΤΠΑ	112.544.736
Π6. Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ	-		ΕΤΠΑ	7.293.748
Π7. Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ+	-		ΕΚΤ+	3.373.579
			Σύνολο	628.447.202

Υπόμνημα – Ειδικοί Στόχοι:

RSO1.1: Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών.

RSO1.2: Αξιοποίηση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις εταιρείες, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές

RSO1.3: Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, μεταξύ άλλων μέσω παραγωγικών επενδύσεων

RSO2.1: Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου

RSO2.2: Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σύμφωνα με την οδηγία για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΕΕ) 2018/2001[1] συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων βιωσιμότητας που καθορίζονται σ' αυτήν

RSO2.3: Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης εκτός ΔΕΔ-Ε

RSO2.4: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα

RSO2.5: Προαγωγή της πρόσβασης στην ύδρευση και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού

RSO2.7: Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης της φύσης, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και μείωση όλων των μορφών ρύπανσης

RSO3.1: Ανάπτυξη ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ

RSO3.2: Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση στο ΔΕΔ-Μ και διασυνοριακή κινητικότητα

RSO4.2: Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης χωρίς αποκλεισμούς μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, συμπεριλαμβανομένων της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης

RSO4.3: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτούσων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες

RSO4.5: Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται σε επίπεδο οικογένειας και τοπικής κοινότητας

RSO4.6: Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία

ESO4.1: Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια άνεργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας

ESO4.6: Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρίες

ESO4.8: Προαγωγή της ενεργητικής ένταξης για προώθηση των ίσων ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων και της ενεργού συμμετοχής, καθώς και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα των μειονεκτούσων ομάδων

ESO4.9: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών

ESO4.10: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά

ESO4.11: Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και φροντίδα με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με ειδική έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης

ESO4.12: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των ατόρων και των παιδιών

RSO5.1: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές

RSO5.2: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών

3. Ειδικές Συστάσεις Ευρωπαϊκού Εξαμήνου (σημείο α ΚΚΔ 2021/1060)

Στην παρούσα ενότητα, παρουσιάζονται οι Ειδικές Συστάσεις του Ευρωπαϊκού εξαμήνου για την Ελλάδα και η σύνδεση τους με τις Προτεραιότητες του Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2021-2027¹.

Π1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στην παραγωγή, ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας με όρους καινοτομίας, εξωστρέφειας και ψηφιακής ενίσχυσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Έρευνα και Καινοτομία

Στο Παράρτημα 17 των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αναγνωρίζεται ότι η Ελλάδα σημείωσε πρόοδο κατά τα τελευταία χρόνια όσον αφορά στις περιφερειακές επιδόσεις της στον τομέα της καινοτομίας, ωστόσο καταγράφονται και ανισότητες όσον αφορά τη πρόοδο που καταγράφουν οι ελληνικές Περιφέρειες, ενώ συνεχίζουν να υστερούν, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές, σε θέματα καινοτομίας.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO1.1 του Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2021-2027**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και κάλυψης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου για περαιτέρω βελτίωση των περιφερειακών επιδόσεων έρευνας και καινοτομίας, καθώς το Πρόγραμμα υποστηρίζει την ανάπτυξη έρευνας και καινοτομίας μέσω της, συνεργασίας επιχειρήσεων με ερευνητικούς /ακαδημαϊκούς φορείς, συστάδων καινοτομίας, και του Μηχανισμού για την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης. Ζητούμενο αποτελεί η επένδυση επαρκών δημόσιων πόρων και η μόχλευσή τους με αντίστοιχους ιδιωτικούς για την αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων σε E&A, καθώς και η αξιοποίηση περιφερειακών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, τα οποία έχουν εντοπιστεί κατά τη Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ) της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Δυτικής Ελλάδας 2021-2027.

Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Στο Παράρτημα 10 των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αναγνωρίζεται ότι η Ελλάδα εξακολουθεί να επιδεικνύει ισχυρή δέσμευση για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των δημόσιων υπηρεσιών της και έχει σημειώσει ουσιαστική πρόοδο όσον αφορά τη μεταφορά των δημόσιων υπηρεσιών στο διαδίκτυο. Οι ψηφιακές τεχνολογίες ενσωματώνονται με αργούς ρυθμούς στις δραστηριότητες των ελληνικών επιχειρήσεων, ενώ έμφαση δίνεται από το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο στην υστέρηση που καταγράφουν κυρίως οι ΜΜΕ.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO1.2**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και κάλυψης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και τις ιδιαίτερες ανάγκες της Περιφέρειας, καθώς το Πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις για την ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών προς τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τους επισκέπτες της Περιφέρειας, στο πλαίσιο του ευρύτερου ψηφιακού μετασχηματισμού των δημόσιων υπηρεσιών που υλοποιείται στη χώρα τα τελευταία χρόνια, όπως εντοπίζεται στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Επιπλέον, ενσωματώνονται παρεμβάσεις για την υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού των επιχειρήσεων, συνάδοντας με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και τις ιδιαίτερες ανάγκες της Περιφέρειας.

¹ Τα συμπεράσματα, ανά Ειδικό Στόχο, της ανάλυσης των τύπων δράσεων του Προγράμματος με βάση τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, έλαβαν υπόψη το Παραδοτέο του έργου "Υποστήριξη της ΕΥΣΣΑΕ για την ενδιάμεση επανεξέταση των Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027" που προετοιμάστηκε από την PwC τον Δεκέμβριο 2024.

Οικονομική Δραστηριότητα – ΜΜΕ

Στο Παράρτημα 17 των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αναγνωρίζεται ότι όσον αφορά την περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, οι ελληνικές Περιφέρειες παρουσιάζουν ανοδική τάση από το 2016, παραμένοντας ωστόσο κάτω από τον μ.ό. της ΕΕ.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO1.3**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και κάλυψης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και τις ιδιαίτερες ανάγκες της Περιφέρειας, καθώς το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (νεοφυείς, συνεργατικοί σχηματισμοί, εξωστρεφείς, κλπ.), γεγονός που δύναται να συμβάλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της Περιφέρειας, στόχος που αναδεικνύεται και από τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Επιπλέον, στο Βox 4 της συνοδευτικής έκθεσης της ΕΕ για την Ελλάδα (πλαίσιο για την ενδιάμεση επανεξέταση), στη λίστα των βασικών προτεραιοτήτων που θα πρέπει να υλοποιούνται χωρίς υπαναχώρηση, περιλαμβάνεται η βελτίωση της ικανότητας των επιχειρήσεων να καινοτομούν, με έμφαση στη στοχευμένη υποστήριξή τους. Οι παρεμβάσεις του Προγράμματος στους Στόχους RSO1.1, RSO1.2, και RSO1.3 εναρμονίζονται με την παραπάνω βασική προτεραιότητα.

Στο Βox 4 τονίζονται επίσης οι ευκαιρίες που παρέχονται από την πρωτοβουλία S.T.E.P. με προτάσεις για συγκεκριμένους επενδυτικούς τομείς (ψηφιακές τεχνολογίες και καινοτομία στον τομέα της υπερπροηγμένης τεχνολογίας, καθαρές και αποδοτικές ως προς τη χρήση των πόρων τεχνολογίες, και βιοτεχνολογίες). Με δεδομένο ότι, η Δυτική Ελλάδα αποτελεί μια από τις πιο ανεπτυγμένες Περιφέρειες σε θέματα έρευνας και καινοτομίας σε εθνικό επίπεδο (τρίτη σε δαπάνες σε Ε&Α ως προς το ΑΕΠ σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες), η **ενίσχυση των επενδύσεων στις κρίσιμες και καινοτόμες τεχνολογίες που εντοπίζει η πρωτοβουλία S.T.E.P., μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και τη μετάβαση σε πιο βιώσιμο και ανταγωνιστικό οικονομικό μοντέλο, καθώς και να δώσει ώθηση στη βελτίωση των περιφερειακών επιδόσεων έρευνας και καινοτομίας.**

Π2: Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ενίσχυση της ενεργειακής αυτάρκειας και της κυκλικής οικονομίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Ενεργειακή απόδοση

Στο Παράρτημα 7 των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αναφέρεται ότι η Ελλάδα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της όσον αφορά στην ενεργειακή αναβάθμιση του οικιστικού τομέα για την επίτευξη ουσιαστικής συνεισφοράς στον στόχο μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας από τα κτίρια έως το 2030, σύμφωνα με το αναθεωρημένο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)², και την πιο πρόσφατη μακροπρόθεσμη στρατηγική ανακαίνισης για μείωση της κατανάλωσης ενέργειας των κτιρίων κατά 8% το 2030 σε σύγκριση με το 2015.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO2.1**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και σύνδεση με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς το Πρόγραμμα εστιάζει στην ενεργειακή αναβάθμιση και βελτίωση της απόδοσης για τη θέρμανση και ψύξη κυρίως κτιρίων του δημόσιου τομέα, καθώς και λοιπές ενέργειες εξοικονόμησης ενέργειας με την

² <https://www.opengov.gr/minenv/?p=13352>

πρόβλεψη για ενσωμάτωση στον μέγιστο δυνατό βαθμό της χρήσης ΑΠΕ, συμβάλλοντας έτσι στην αντιμετώπιση της ανάγκης για μείωση της κατανάλωσης ενέργειας στον κτιριακό τομέα. Συμπληρωματικά με τα παραπάνω, σε ότι αφορά την ενεργειακή αναβάθμιση του οικιστικού τομέα και την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας, σημαντικές πρωτοβουλίες (Εξοικονομώ) υλοποιούνται σε εθνικό επίπεδο από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) και το τομεακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή 2021-2027.

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και Φυσικό Αέριο

Στο Παράρτημα 7 των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου σημειώνεται ότι, η Ελλάδα αναμένεται να επιτύχει τους φιλόδοξους στόχους της για το 2030 όσον αφορά στην ανανεώσιμη ενέργεια και την ενεργειακή απόδοση, με τη χώρα να έχει επιταχύνει σημαντικά την ανάπτυξη έργων ΑΠΕ, ενώ έχει συμπεριλάβει στο Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) την υποχρέωση περαιτέρω απλούστευσης της λήψης αποφάσεων όσον αφορά τη συλλογική ιδιοκατανάλωση, καθώς και την υποχρέωση δημιουργίας μητρώου ιδιοκαταναλωτών και σημείου επαφής για τις ενεργειακές κοινότητες. Ωστόσο, τα περισσότερα από τα μέτρα άμεσης στήριξης στον τομέα της ενέργειας για τους τελικούς καταναλωτές που εφαρμόστηκαν από την έναρξη της ενεργειακής κρίσης δεν στόχευαν στα πλέον ευάλωτα νοικοκυριά ή επιχειρήσεις (είχαν ευρύτερο χαρακτήρα). Η προστασία του πληθυσμού από την ενεργειακή ένδεια εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση στην Ελλάδα.

Οι τύποι δράσεων του Προγράμματος στον **Ειδικό Στόχο RSO2.2** ανταποκρίνονται στις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και τις ιδιαίτερες ανάγκες της Περιφέρειας, καθώς το Πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις για την προώθηση καινοτόμων μορφών διαχείρισης, κατανάλωσης και μικροπαραγωγής (πχ. Ενεργειακές Κοινότητες), για την παραγωγή ενέργειας μέσω ΑΠΕ και την ιδιοκατανάλωση. Παρόμοιες παρεμβάσεις Ενεργειακών Κοινοτήτων έχουν ενταχθεί στο Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), ενώ αναμένεται να καλυφθούν και από άλλες πηγές χρηματοδότησης και ειδικότερα το Πρόγραμμα Απόλλων το οποίο θεσμοθετήθηκε εντός του 2024 από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, απευθύνεται μεταξύ άλλων σε Περιφέρειες και Δήμους της χώρας, και αφορά παρεμβάσεις ενεργειακού συμψηφισμού με πράσινη ενέργεια από ΑΠΕ, προβλέποντας την αξιοποίηση και του μοντέλου των Ενεργειακών Κοινοτήτων.

Επιπλέον, οι τύποι δράσεων του Προγράμματος στον **Ειδικό Στόχο RSO2.1** (έργα ενεργειακής αναβάθμισης δημόσιων κτιρίων), περιλαμβάνουν τη δυνατότητα ενσωμάτωσης έξυπνων συστημάτων διαχείρισης ενέργειας και αξιοποίησης ΑΠΕ. Επίσης, σημαντικές πρωτοβουλίες προώθησης ΑΠΕ υλοποιούνται σε εθνικό επίπεδο από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και το τομεακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή 2021-2027.

Στο Παράρτημα 7 των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αναγνωρίζεται ότι η Ελλάδα έχει λάβει σημαντικά μέτρα για την ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού της και τη διαφοροποίηση των πηγών φυσικού αερίου της. Το φυσικό αέριο διαδραματίζει ιδιαίτερης σημαντικότητας ρόλο στο ενεργειακό σύστημα της Ελλάδας τα τελευταία χρόνια, καλύπτοντας το 41% της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, το 22% της ζήτησης ενέργειας στη βιομηχανία και το 10% της ζήτησης για θέρμανση χώρων. Σημειώνεται, ότι στο Παράρτημα 7 επισημαίνεται ότι η προστασία του πληθυσμού από την ενεργειακή ένδεια εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση στην Ελλάδα.

Οι τύποι δράσεων του Προγράμματος στον **Ειδικό Στόχο RSO2.3** ανταποκρίνονται στις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς το Πρόγραμμα υποστηρίζει την επέκταση του δικτύου διανομής φυσικού αερίου στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, προσφέροντας στους κατοίκους και στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας τη δυνατότητα πρόσβασης σε μια ακόμη μορφή ενέργειας, οικονομική και φιλική προς το περιβάλλον, αντιμετωπίζοντας σε ικανό βαθμό το πρόβλημα της ενεργειακής ένδειας.

Περιβάλλον και χωροταξία, κλιματική αλλαγή και φυσικοί-πολιτιστικοί πόροι

Στο Παράρτημα 17 των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αναφέρεται ότι, λόγω της αυξημένης συχνότητας ακραίων φυσικών φαινομένων, οι επενδύσεις στον τομέα της πρόληψης και της ετοιμότητας έναντι των κινδύνων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή είναι καίριας σημασίας. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται η ευρύτερη χρήση προσεγγίσεων που βασίζονται στο οικοσύστημα για την ενίσχυση της βιωσιμότητας και της οικονομικής αποδοτικότητας, τη βελτίωση της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή και τη διασφάλιση των στόχων για τη βιοποικιλότητα.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO2.4**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και κάλυψης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και τις ιδιαίτερες ανάγκες της Περιφέρειας, καθώς το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις τόσο για την πρόληψη, όσο και για την αντιμετώπιση / διαχείριση κινδύνων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, προκειμένου να αντιμετωπίσει πληθώρα φυσικών καταστροφών (κυρίως φαινόμενα έντονης βροχόπτωσης-πλημμύρας) που η Δυτική Ελλάδα αντιμετωπίζει περισσότερο σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε **να επανεξεταστεί η επάρκεια των παρεμβάσεων** υπό το πρίσμα των νέων αναγκών και της αντιμετώπισής τους (Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνου Καταστροφών (NDRMP) **σε θέματα πολιτικής προστασίας που αναδείχθηκαν τα τελευταία χρόνια τόσο στην Ελλάδα συνολικά³, όσο και ειδικά στην Περιφέρεια, η οποία φαίνεται να αντιμετωπίζει ακραία φαινόμενα σχετιζόμενα με την κλιματική αλλαγή ή μη σχετιζόμενα (πχ. σεισμοί).**

Στο Παράρτημα 7 των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου τονίζεται το γεγονός ότι σε εθνικό επίπεδο δεν έχουν διατεθεί ακόμη επαρκείς πόροι για τη βιοποικιλότητα και την προστασία των οικοσυστημάτων. Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO2.7**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και σύνδεσης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την προστασία και την ανάδειξη φυσικών οικοσυστημάτων όπως περιοχών NATURA, καθώς και για την αύξηση και ποιοτική αναβάθμιση των χώρων πρασίνου, και την προώθηση λύσεων που βασίζονται στο οικοσύστημα (Nature Based Solutions – NBS).

Διαχείριση υδάτων

Στα Παραρτήματα 6 και 17 των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου σε εθνικό επίπεδο εντοπίζονται σημαντικά προβλήματα και δυσλειτουργίες που αφορούν τη διαχείριση και λειτουργία του τομέα των υδάτων. Ενδεικτικά αναφέρονται η έλλειψη στρατηγικού σχεδιασμού, ο κατακερματισμός του προγραμματισμού και απουσία ιεράρχησης των προτεραιοτήτων, οι χαμηλοί ρυθμοί υλοποίησης των έργων, σε συνδυασμό με ελλείψεις όσον αφορά στη λειτουργία και συντήρηση των υποδομών λυμάτων, καθώς και η περιορισμένη σύνδεση των ιδιωτικών κατοικιών με τα δίκτυα αποχέτευσης. Σημειώνεται δε ότι οι προκλήσεις αυτές δύναται να αντιμετωπιστούν, μέσω ολοκληρωμένων επενδύσεων, σε εθνικό επίπεδο, σε υποδομές υδάτων και λυμάτων, επαναχρησιμοποίηση υδάτων και αφαλάτωση.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO2.5** του Προγράμματος, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και κάλυψης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, ιδίως σε ζητήματα βελτίωσης υποδομών και εξοικονόμησης νερού, συμβάλλοντας στα ζητήματα που τίθενται σχετικά με τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό, είναι κρίσιμο **να ληφθούν υπόψη τα ζητήματα επάρκειας υδάτινων πόρων που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια καθώς επηρεάζεται από τη μείωση των βροχοπτώσεων και την αύξηση της εξατμισοδιαπνοής, και η υλοποίηση του σχεδιασμού για την επέκταση και αναβάθμιση**

³ <https://civilprotection.gov.gr/>

του τοπικού συστήματος υδάτων και λυμάτων, όπως αποτυπώνεται στο οικείο Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας⁴. Επίσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη η ευρωπαϊκή σύσταση για έναν σωστό σχεδιασμό και προγραμματισμό πριν και κατά την υλοποίηση των δράσεων, βάσει των περιφερειακών προτεραιοτήτων.

Επιπλέον, στο Box 4 της συνοδευτικής έκθεσης της ΕΕ για την Ελλάδα (πλαίσιο για την ενδιάμεση επανεξέταση), στη λίστα των βασικών προτεραιοτήτων που θα πρέπει να υλοποιούνται χωρίς υπαναχώρηση, περιλαμβάνεται: η ενεργειακή μετάβαση, συμπεριλαμβανομένης της ανανεώσιμης ενέργειας, των λύσεων αποθήκευσης ενέργειας, της ενεργειακής απόδοσης και της αντιμετώπισης της ενεργειακής ένδειας, η πρόληψη και ετοιμότητα έναντι των κινδύνων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, και η βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων με ολοκληρωμένο τρόπο που περιλαμβάνει τη διαχείριση υδάτων και λυμάτων, την ανάκτηση ενέργειας, την ψηφιοποίηση, την επαναχρησιμοποίηση του νερού, τα όμβρια ύδατα και την αειφόρο αφαλάτωση με βάση τις ΑΠΕ. Οι παρεμβάσεις του Προγράμματος στους Ειδικούς Στόχους RSO2.1, RSO2.2, RSO2.3, RSO2.4, RSO2.5, και RSO2.7 εναρμονίζονται με τις παραπάνω βασικές προτεραιότητες.

Π3: Ενίσχυση της κινητικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Υποδομές Μεταφορών

Τα βασικά πορίσματα των συστάσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αναφέρουν πως η επιτάχυνση της πράσινης μετάβασης απαιτεί, μεταξύ άλλων, επενδύσεις στις βιώσιμες μεταφορές. Δεν υπάρχουν συγκεκριμένες συστάσεις που να εστιάζουν στις λιμενικές υποδομές και στην οδική ασφάλεια. Επισημαίνεται, πως παρεμβάσεις για την ενίσχυση της ηλεκτροκίνησης σε εθνικό επίπεδο υλοποιούνται από άλλα χρηματοδοτικά μέσα (Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, τομεακά Προγράμματα).

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO3.1**, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την ολοκλήρωση έργων λιμενικών υποδομών ΔΕΔ-Μ, στόχοι που έχουν προτεραιοποιηθεί στο πλαίσιο του Στρατηγικού Πλαισίου Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ) και του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Μεταφορών (εξειδίκευση για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας), δίνοντας έμφαση και στη βελτίωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των σχετικών υποδομών, συνάδοντας με αυτόν τον τρόπο με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, σε ότι αφορά την πράσινη μετάβαση των μεταφορών.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO3.2**, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την αναβάθμιση των περιφερειακών ηπειρωτικών λιμένων (συμπεριλαμβανομένης της περιβαλλοντικής αναβάθμισης/πράσινου μετασχηματισμού τους), σύμφωνα με τους στόχους που θέτει το ΕΣΕΚ, συνάδοντας με αυτόν τον τρόπο με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, σε ότι αφορά την πράσινη μετάβαση των μεταφορών. Επίσης, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει την επέκταση του οδικού δικτύου, στο πλαίσιο του Στρατηγικού Πλαισίου Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ) και του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Μεταφορών (εξειδίκευση για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας), συμπληρώνοντας τις υποδομές μεταφορών που υλοποιούνται από άλλα χρηματοδοτικά μέσα. Επιπλέον, περιλαμβάνει δράσεις για τη βελτίωση της ασφάλειας του οδικού δικτύου, στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου για την Οδική Ασφάλεια 2021-2030, με βασικό ζητούμενο τη μείωση των αυτοκινητιστικών δυστυχημάτων, καθώς η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

⁴ <https://www.pde.gov.gr/gr/enimerosi/diabolouseis/item/16650.html>

καταγράφει υψηλότερη από τον μ.ό. συχνότητα και θανάτους από αυτοκινητιστικά δυστυχήματα.

Π4Α: Ενίσχυση υποδομών στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Εκπαίδευση - Δια Βίου Μάθηση

Στο Παράρτημα 17, και στις περαιτέρω προτεραιότητες για το μέλλον, του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, η ύπαρξη υψηλού ποσοστού του πληθυσμού με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο αναγνωρίζεται ως ένα από τα κύρια εμπόδια για την οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα σε περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα στη Δυτική Ελλάδα, το 23,3% του πληθυσμού της έχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, ενώ η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου είναι σημαντικά υψηλότερη (6,9% το 2022), παρόλο που εξακολουθεί να είναι χαμηλή για το σύνολο της χώρας (3,7% το 2023).

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO4.2**, το Πρόγραμμα ενσωματώνει παρεμβάσεις για τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση της υποδομής των διαφόρων βαθμίδων εκπαίδευσης, της επαγγελματικής εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης, καθώς και των υποδομών προσχολικής φροντίδας. Τα παραπάνω συνάδουν τόσο με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, όσο και με την ανάγκη της Περιφέρειας για βελτίωση της πρόσβασης του πληθυσμού της στην εκπαίδευση, ενώ η αναβάθμιση δομών προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας συμβάλλει στην αύξηση της συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση, η οποία (προσχολική εκπαίδευση) έχει διαπιστωθεί ότι επηρεάζει θετικά τα μεταγενέστερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

Συνοχή (Υγεία – Κοινωνική ένταξη μέσω του πολιτισμού & τουρισμού)

Στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο συστήνεται να δοθεί έμφαση στην προώθηση ποιοτικών και οικονομικά προσιτών υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας και κοινωνικής στέγασης, καθώς και στην προσέλκυση για ένταξη στην αγορά εργασίας περισσότερων ατόμων από περιθωριοποιημένες κοινότητες, όπως οι Ρομά και τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, καθώς και βελτίωση της κοινωνικής τους ενσωμάτωσης. Επιπλέον, στο Παράρτημα 14 του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, επισημαίνεται ότι, αν και μειώνονται, τα επίπεδα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα παραμένουν υψηλά.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO4.3**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και κάλυψης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς το Πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις ενίσχυσης των υποδομών για βελτίωση της κοινωνικής συνοχής και της ενεργητικής ένταξης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (προσβασιμότητα των ΑμεΑ και βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά), συμβάλλοντας στην καλύτερη κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Στις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου συμπεριλαμβάνονται επιπλέον η βελτίωση της κοινωνικής προστασίας και της συμπεριληπτικότητας μέσω της ενίσχυσης της ποιότητας, της αποδοτικότητας και της προσβασιμότητας του εθνικού συστήματος κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένου του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Στο Παράρτημα 17, αναδεικνύεται η αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού που αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες του σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Ως βασικοί ανασταλτικοί παράγοντες για την πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη αναγνωρίζονται οι οικονομικοί φραγμοί, οι μεγάλες λίστες αναμονής και η απόσταση (για απομακρυσμένες και μειονεκτικές περιοχές). Ειδικότερα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, που αποτελεί την 4η ελληνική περιφέρεια με τις λιγότερες κλίνες, περίπου το 12,8% του πληθυσμού αδυνατεί να

καλύψει τις ιατρικές του ανάγκες, ποσοστό που υπερβαίνει τον εθνικό μ.ό. και βρίσκεται κατά πολύ πάνω από τον μ.ό. της ΕΕ-27.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO4.5**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και σύνδεσης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την ενίσχυση υποδομών του συστήματος υγείας, και για τη βελτίωση των υποδομών φροντίδας και κοινωνικής αλληλεγγύης, λαμβάνοντας υπόψη την αναθεωρημένη Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη, την Εθνική Στρατηγική Αποϊδρυματοποίησης, καθώς και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα δικαιώματα των ΑμεΑ.

Στο Παράρτημα 17 του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, τονίζεται η ανάγκη πράσινου και ψηφιακού μετασχηματισμού του τουριστικού τομέα, ωστόσο δεν περιλαμβάνονται συστάσεις για θέματα πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO4.6**, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας σε περιοχές περιβαλλοντικού, πολιτιστικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος, προκειμένου να ενισχυθεί ο κοινωνικός της ιστός παράλληλα με την στήριξη της τοπικής οικονομίας (καθώς ο τουρισμός και ο πολιτισμός κατέχουν σημαντικό μερίδιο απασχόλησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας), λαμβάνοντας υπόψη και τις χωρικές στρατηγικές του ΣΠ5 με τις οποίες συνδέονται οι εν λόγω παρεμβάσεις. Επιπλέον του τουρισμού στο πλαίσιο του οποίου είχαν προβλεφθεί παρεμβάσεις κατά τον αρχικό σχεδιασμό, **έμφαση πρέπει να δοθεί και στην προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτισμικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών, που με βάση νεότερες ανάγκες, έχει αναδειχθεί ως καίριας σημασίας για τη στήριξη της κοινωνικής συνοχής.**

Π4B: Ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Αγορά Εργασίας

Στα Παραρτήματα 14 και 17 του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, εντοπίζεται η πρόοδος που έχει επιτευχθεί σε εθνικό επίπεδο για τη μείωση της ανεργίας, ωστόσο αναδεικνύονται και τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής του πληθυσμού στη αγορά εργασίας, κυρίως λόγω των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ευάλωτες ομάδες (νέοι, γυναίκες και άτομα με αναπηρία). Στην κατεύθυνση αυτή, έμφαση θα πρέπει να δοθεί, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές συστάσεις, στη μείωση της ανεργίας σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, ενώ παράλληλα οι δράσεις θα πρέπει να στοχεύουν στην κατά το δυνατόν αντιστοίχιση των θέσεων εργασίας με τις δεξιότητες του κάθε ατόμου. Επισημαίνεται, ότι οι δυνατότητες της κοινωνικής οικονομίας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν περαιτέρω για τη στήριξη της απασχόλησης ατόμων από ευάλωτες ομάδες. Επίσης, εντοπίζεται η ανάγκη βελτίωσης των συνεργειών και του συντονισμού μεταξύ, αφενός, του εθνικού συστήματος διά βίου μάθησης και των συστημάτων παροχής δεξιοτήτων αφετέρου, των περιφερειακών μηχανισμών διάγνωσης της αγοράς εργασίας για την αντιμετώπιση των ελλείψεων και την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας.

Ειδικά για την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, η μείωση πληθυσμού, σε συνδυασμό με τη δημογραφική γήρανση και την καθαρή μεταναστευτική ροή ατόμων ηλικίας 15-39 ετών, έχει συρρικνώσει τον ενεργό πληθυσμό και έχει αυξήσει το ποσοστό του πληθυσμού μεγαλύτερης ηλικίας. Κατά συνέπεια, μεταξύ άλλων Περιφερειών, η Δυτική Ελλάδα κινδυνεύει να πέσει σε παγίδα ανάπτυξης ταλέντων.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο ESO4.1**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και κάλυψης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς το Πρόγραμμα ενσωματώνει δράσεις για την ενίσχυση της απασχόλησης, συνάδοντας και με τις ιδιαίτερες ανάγκες της

Περιφέρειας που καταγράφει σχετικά χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και υψηλό ποσοστό ανεργίας στους νέους. Το Πρόγραμμα έχει στόχευση σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (άνεργοι και μακροχρόνια άνεργοι) που με βάση την υφιστάμενη ανάλυση αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα όσον αφορά την ένταξη στην αγορά εργασίας, ενώ σχετικές δράσεις στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού προβλέπονται και στο πλαίσιο των στρατηγικών ΟΧΕ, και δρα συμπληρωματικά με άλλες χρηματοδοτικές πηγές (ΤΑΑ, τομεακό Πρόγραμμα Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή) που έχουν ενσωματώσει στοχευμένες δράσεις πρόσβασης π.χ. για νέους (15-29 ετών), γυναίκες, κλπ.. Επιπλέον, το Πρόγραμμα ενσωματώνει δράσεις για την ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας (με έμφαση σε άτομα από ευπαθείς ομάδες πληθυσμού). Τέλος, περιλαμβάνονται παρεμβάσεις για την ανάπτυξη Παρατηρητηρίου Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας, με ζητούμενο τη βελτίωση των συνεργειών και του συντονισμού μεταξύ του εθνικού συστήματος και των περιφερειακών Μηχανισμών.

Κοινωνική Συνοχή (Μείωση πληθυσμού/Γήρανση - Φτώχεια - Κοινωνικός Αποκλεισμός)

Στο Παράρτημα 14 του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, επισημαίνεται ότι, παρά την πρόοδο που καταγράφεται και τις πρωτοβουλίες που έχουν δρομολογηθεί, τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να βρίσκονται αντιμέτωπα με προκλήσεις ως προς την πρόσβασή τους στην εκπαίδευση και εμπόδια ως προς την ένταξή τους στην αγορά εργασίας.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο ESO4.6**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και σύνδεσης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την υποστήριξη της πρόσβασης στην εκπαίδευση παιδιών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, και παιδιών (13-15 ετών) από οικογένειες με χαμηλά οικογενειακά εισοδήματα, που θα μπορούσαν να συμβάλλουν μελλοντικά στην ισότιμη πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας.

Στο Παράρτημα 14 του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, αναδεικνύεται η ανάγκη βελτίωσης της κοινωνικής ενσωμάτωσης και συμπερίληψης με περαιτέρω προσπάθειες για την ενίσχυση της κοινωνικής πολιτικής που είναι καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη του εθνικού στόχου για την άρση 860.000 ατόμων από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό έως το 2030. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο αναδεικνύει το περιθώριο βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των δραστηριοτήτων προβολής και των στοχευμένων εξατομικευμένων υπηρεσιών ενεργοποίησης και κατάρτισης, ιδίως για τις ευάλωτες ομάδες.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο ESO4.8**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και κάλυψης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για την κοινωνική ένταξη των ευάλωτων ομάδων (άτομα χαμηλού εισοδήματος, ΑμεΑ, ηλικιωμένοι), μέσω της ενίσχυσης της συμμετοχής τους στην ανώτατη εκπαίδευση, στην κατάρτιση, στην αγορά εργασίας, σε κοινωνικά δρώμενα κλπ.. Στο πλαίσιο αυτό ζητούμενο φαίνεται να αποτελεί η βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών και η αποτελεσματικότερη προβολή των παρεμβάσεων αυτών, σύμφωνα με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Στις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, σε σχέση με τις περαιτέρω προτεραιότητες για το μέλλον, αναφέρεται πως η προώθηση της συμμετοχής των Υψηλών Τρίτων Χωρών στην αγορά εργασίας, δύναται να συμβάλει στην αντιμετώπιση των ελλείψεων που εντοπίζονται σε ανθρώπινο δυναμικό και δεξιότητες, καθώς και στην ενίσχυση της κοινωνικής τους ενσωμάτωσης.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο ESO4.9**, καταγράφεται υψηλός βαθμός συνάφειας και κάλυψης με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς το Πρόγραμμα, όπως όλα τα περιφερειακά Προγράμματα θα συμβάλει στο Πρόγραμμα HELIOS+ για την ένταξη Υψηλών

Τρίτων Χωρών στην αγορά εργασίας, συμπληρωματικά με σημαντικές παρεμβάσεις που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME). Έμφαση θα μπορούσε να δοθεί στους τομείς όπου εντοπίζονται ελλείψεις ανθρώπινου δυναμικού, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές συστάσεις (όπως η ο τουρισμός και οι κατασκευές).

Στις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, σχετικά με περαιτέρω προτεραιότητες για το μέλλον, αναφέρεται πως η προώθηση της συμμετοχής των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά, στην αγορά εργασίας, δύναται να συμβάλει σε κάποιο βαθμό στην αντιμετώπιση των ελλείψεων που εντοπίζονται σε ανθρώπινο δυναμικό και δεξιότητες και στην καλύτερη κοινωνική τους ενσωμάτωση.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο ESO4.10**, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων (πχ Ρομά), την ένταξη των Ρομά στην αγορά εργασίας και την καταπολέμηση του ψηφιακού τους αποκλεισμού, καθώς και δράση για παιδιά Ρομά στο πλαίσιο της Εγγύησης για το παιδί. Έμφαση θα μπορούσε να δοθεί στους τομείς όπου εντοπίζονται ελλείψεις ανθρώπινου δυναμικού, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές συστάσεις (όπως η ο τουρισμός και οι κατασκευές). Οι δράσεις θα υλοποιηθούν λαμβάνοντας υπόψη τις κατευθύνσεις της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά, μέσω τοπικών ολοκληρωμένων σχεδίων, ενώ προσφέρουν, παράλληλα, τη δυνατότητα βελτίωσης του ζητήματος περιθωριοποίησης των Ρομά, σε εθνικό επίπεδο, καθώς το ένα τέταρτο περίπου του πληθυσμού Ρομά της χώρας διαβιεί στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Στις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, βασικά πορίσματα, περαιτέρω προτεραιότητες για το μέλλον, και στα Παραρτήματα 14 και 17, αναφέρεται ότι τα επίπεδα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα παρουσιάζουν μείωση, αλλά παραμένουν υψηλά ενώ καταγράφουν και σημαντικές περιφερειακές ανισότητες. Ειδικότερα, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζει υψηλά ποσοστά (35,2%) πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Στο πλαίσιο αυτό το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο τονίζει ότι υπάρχουν περιθώρια ενίσχυσης της κοινωνικής προστασίας, με ιδιαίτερη έμφαση στις ενεργητικές πολιτικές για την κοινωνική ένταξη των ευάλωτων ομάδων συμπεριλαμβανομένων των παιδιών σε ανάγκη. Επίσης, στις συστάσεις περιλαμβάνεται η βελτίωση της κοινωνικής προστασίας και της συμπεριληπτικότητας μέσω της ενίσχυσης της ποιότητας, της αποδοτικότητας και της προσβασιμότητας του εθνικού συστήματος κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένου του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί και στην προώθηση ποιοτικών και οικονομικά προσιτών υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο ESO4.11**, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει ένα μεγάλο εύρος παρεμβάσεων, που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων που αναδεικνύει το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, όπως κοινωνικές δομές, παρεμβάσεις για την προώθηση της αποϊδρυματοποίησης και της ανεξάρτητης διαβίωσης, καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, διασφάλιση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, προστασία των ευάλωτων παιδιών, στήριξη της μακροχρόνιας φροντίδας. Οι παρεμβάσεις αυτές εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα για τα Κοινωνικά Δικαιώματα, ενώ έμφαση δίνεται στην εξυπηρέτηση της πρόσβασης των παιδιών σε ανάγκη στις υπηρεσίες κλειδιά της Σύστασης του Συμβουλίου για την θέσπιση μίας Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το παιδί.

Στις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, Παράρτημα 17, και στις περαιτέρω προτεραιότητες για το μέλλον, αναφέρεται ότι το 2023 το ποσοστό των παιδιών που διέτρεχαν κίνδυνο φτώχειας μειώθηκε σε 21,8% από 22,4% το 2022 (έναντι μ.ό. της ΕΕ 19,3% το 2022), ενώ το ποσοστό των παιδιών που αντιμετώπιζαν σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση αυξήθηκε σε 15,6% το 2023 από 15,5% το 2022 (έναντι μ.ό. 8,4 % στην ΕΕ το 2022). Το πρόβλημα της οικονομικής προσιτότητας της στέγασης οξύνεται, ιδίως σε μεγάλες πόλεις

και περιοχές που αποτελούν πόλους τουριστικής έλξης. Η ανάπτυξη μακροπρόθεσμου σχεδίου για τη στέγαση, το οποίο θα ενσωματώνει συστημικές πολιτικές για την προώθηση κοινωνικής στέγασης και στεγαστικής βοήθειας υψηλής ποιότητας, καθώς και η λήψη μέτρων για την καταπολέμηση του προβλήματος της αστεγίας, είναι αποφασιστικής σημασίας για την αντιμετώπιση της εν λόγω πρόκλησης.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο ESO4.12**, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις για την υποστήριξη εφήβων και την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας, που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα για τα Κοινωνικά Δικαιώματα στο πλαίσιο της Εγγύησης για το παιδί, καθώς και παρεμβάσεις για αστέγους (Δομές φιλοξενίας), αλλά και πρόσβασης σε κοινωνική κατοικία, συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση των αναγκών που αναδεικνύει το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Οι εν λόγω δράσεις δύνανται να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων, καθώς και στη μείωση του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, στα οποία η Δυτική Ελλάδα διαθέτει τη χειρότερη επίδοση στην Ελλάδα, μετά την Πελοπόννησο.

Τέλος, στο Βox 4 της συνοδευτικής έκθεσης της ΕΕ για την Ελλάδα (πλαίσιο για την ενδιάμεση επανεξέταση), στη λίστα των βασικών προτεραιοτήτων που θα πρέπει να υλοποιούνται χωρίς υπαναχώρηση, περιλαμβάνονται: οι επενδύσεις σε δεξιότητες με βάση μια ολοκληρωμένη στρατηγική, η αναβάθμιση των ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού, η Εγγύηση για το παιδί, η αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προκλήσεων σχετικά με την ποιότητα και την ισότητα του εκπαιδευτικού συστήματος με γνώμονα ιδιαίτερα τους μαθητές από μειονεκτικά περιβάλλοντα, η προώθηση ποιοτικών και προσιτών υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας και κοινωνικής στέγασης, και η ενεργοποίηση της αγοράς εργασίας και η κοινωνική ένταξη των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά και άτομα με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Οι παρεμβάσεις του Προγράμματος στους Ειδικούς Στόχους RSO4.2, RSO4.3 και RSO4.5 (ΕΤΠΑ) και στους Ειδικούς Στόχους του ΣΠ4 (ΕΚΤ+), εναρμονίζονται σε μεγάλο βαθμό με τις παραπάνω βασικές προτεραιότητες.

Π5: Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Σχετικά με την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη των αστικών κέντρων, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο στο Παράρτημα 17, αναδεικνύει τα παρακάτω κύρια προβλήματα:

- Ελλείψεις στις δημόσιες συγκοινωνίες που οδηγούν σε αυξημένη χρήση ιδιωτικών μέσων και κατ' επέκταση αυξημένη ατμοσφαιρική ρύπανση.
- Έλλειψη αστικού πρασίνου στους κοινόχρηστους χώρους.
- Αργή υιοθέτηση των βιώσιμων μεταφορών (ηλεκτροκίνηση).
- Ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων, καθώς όλες οι ελληνικές Περιφέρειες συνεχίζουν να βασίζονται στην υγειονομική ταφή.
- Αναποτελεσματική λειτουργία του τομέα των υδάτων.

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο RSO5.1, το Πρόγραμμα συνάδει με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς περιλαμβάνει παρεμβάσεις για τη χωρική ανάπτυξη των αστικών κέντρων της Περιφέρειας, με έμφαση στις ανωτέρω προτεραιότητες κατά την υλοποίηση των δράσεων, και ζητούμενο την αστική αειφορία και ανθεκτικότητα.

Στο Παράρτημα 17 του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου επισημαίνεται ότι η Ελλάδα εξακολουθεί να καταγράφει βραδεία ανάπτυξη στις πιο απομακρυσμένες περιοχές, ενώ υφίστανται σημαντικές ανισότητες μεταξύ αστικών και μη αστικών περιοχών.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO5.2**, το Πρόγραμμα συνάδει με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς περιλαμβάνει παρεμβάσεις που εστιάζουν στην ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη μη αστικών περιοχών της Περιφέρειας, με αυξημένο τουριστικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον, οι οποίες δύνανται να εξυπηρετήσουν την ισότιμη ανάπτυξη σε απομακρυσμένες περιοχές, ενισχύοντας το τουριστικό και πολιτιστικό προϊόν των περιοχών και συνεπώς την απασχόληση. Στο πλαίσιο ανάπτυξης του τουρισμού, θα μπορούσαν να ενσωματωθούν προτεινόμενες παρεμβάσεις του Σχεδίου Δράσης Τουρισμός 2030 που αφορούν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, με ζητούμενο τη βιώσιμη αξιοποίηση τουριστικών, πολιτιστικών πόρων και φυσικού περιβάλλοντος, και την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος.

4. Πρόοδος υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (σημείο β ΚΚΔ 2021/1060)

Παρακάτω εξετάζεται ανά Προτεραιότητα και Ειδικό Στόχο, όπου αφορά, η σύνδεση του Προγράμματος με τους στόχους και την πρόοδο του αναθεωρημένου⁵ Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), όπου καθορίζονται οι κατευθυντήριες αρχές και τα εργαλεία εφαρμογής αναγκαίων μέτρων κλιματικής προσαρμογής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Π2: Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ενίσχυση της ενεργειακής αυτάρκειας και της κυκλικής οικονομίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Ενεργειακή απόδοση

Για το θέμα των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, το ΕΣΕΚ βάζει στόχο τη μείωση πάνω από 58,5% σε σχέση με τις εκπομπές του έτους 1990 και προβλέπει επίσης μετάβαση σε μια οικονομία κλιματικής ουδετερότητας έως το έτος 2050. Οι ΟΤΑ καταρτίζουν δημοτικά σχέδια μείωσης των καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για την επίτευξη στόχου κατ' ελάχιστον 10% για το έτος 2025 και 30% για το έτος 2030 συγκριτικά με το έτος βάσης 2019, σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου 16 του Κλιματικού Νόμου (ν. 4936/2022, Α' 105). Η συγκεκριμένη υποχρέωση σχετίζεται με την υφιστάμενη πρωτοβουλία που συνέβαλε στην αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και αφορούσε όλο το φάσμα του Δημοσίου και την Τοπική Αυτοδιοίκηση αναφορικά με την υποχρέωση μείωσης της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας της τάξεως του 10% το έτος 2022 σε σχέση με το έτος 2019 για την ίδια χρονική περίοδο. Το ΕΣΕΚ περιγράφει ένα σύνολο μέτρων, με την ενεργή συμμετοχή των εμπλεκόμενων μερών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο μέσω της κατάρτισης των Σχεδίων Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων, για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης με τελική κατανάλωση ενέργειας 15,2 Mtoe το 2030.

Οι τύποι δράσεων του Προγράμματος στον **Ειδικό Στόχο RSO2.1** εναρμονίζονται πλήρως με τα μέτρα που εξειδικεύονται στο ΕΣΕΚ για βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης του κτιριακού αποθέματος σε συμμόρφωση με τις ελάχιστες απαιτήσεις ενεργειακής απόδοσης κτιρίων, καθώς και για αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας.

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και Φυσικό Αέριο

Στο ΕΣΕΚ προβλέπεται μέχρι το 2030 το μερίδιο συμμετοχής των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ενέργειας να υπερβεί το 45,4%, στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας το 76,8%, στην κατανάλωση ενέργειας του τομέα των μεταφορών το 13,9%, και στην κατανάλωση ενέργειας του κτιριακού τομέα το 67,4%. Επίσης προβλέπεται και η ανάπτυξη καθαρών μορφών ενέργειας, μέσω Ενεργειακών Κοινοτήτων, με τη συμμετοχή φυσικών προσώπων, ή/και Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) ή/και Νομικών Προσώπων Δημοσίου (ΝΠΔΔ) και Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ). Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαν να ενταχθούν έργα βιομάζας/βιοαερίου, με συμμετοχή τοπικών κτηνοτροφικών συνεταιρισμών και γενικότερα έργα αυτοπαραγωγής.

Σε ότι αφορά τους **Ειδικούς Στόχους RSO2.1** και **RSO2.2**, οι τύποι δράσεων του Προγράμματος ανταποκρίνονται στους στόχους του ΕΣΕΚ, για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας και την αύξηση της ενσωμάτωσης ΑΠΕ στο ενεργειακό σύστημα της Περιφέρειας, με τις δράσεις για την ανάπτυξη Ενεργειακών Κοινοτήτων για την παραγωγή ενέργειας μέσω ΑΠΕ και την ιδιοκατανάλωση, και με τα έργα ενεργειακής αναβάθμισης

⁵ <https://www.opengov.gr/minenv/?p=13352>

δημόσιων κτιρίων με δυνατότητα ενσωμάτωσης έξυπνων συστημάτων διαχείρισης ενέργειας και αξιοποίησης ΑΠΕ, αντίστοιχα.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO2.3**, το Πρόγραμμα ανταποκρίνεται στους στόχους του ΕΣΕΚ, αφενός για την ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού και τη διαφοροποίηση των πηγών φυσικού αερίου της χώρας, αφετέρου για την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας. Οι παρεμβάσεις για τη δημιουργία δικτύων χαμηλής και μέσης πίεσης σε τρία μεγάλα αστικά κέντρα της Δυτικής Ελλάδας, τα οποία θα τροφοδοτούνται με Υδροποιημένο Φυσικό Αέριο (ΥΦΑ/LNG), θα συμβάλλουν στην περαιτέρω αναβάθμιση του ΕΣΦΑ και της σχεδιαζόμενης αναβάθμισης του αγωγού TAP (Trans Adriatic Pipeline), με την ανάδειξη της Ελλάδας σε κρίσιμο διαμετακομιστικό κόμβο φυσικού αερίου για τη μεταφορά μη-ρωσικού αερίου μέσω μη-ρωσικά ελεγχόμενων οδύσεων και υποδομών κατά μήκος του άξονα Ανατολής Δύσης. Επιπλέον, προσφέροντας στους κατοίκους και στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας τη δυνατότητα πρόσβασης σε μια οικονομική και φιλική προς το περιβάλλον μορφή ενέργειας, οι παραπάνω παρεμβάσεις συμβάλλουν στην προστασία του πληθυσμού από την ενεργειακή ένδεια, που εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση στην Ελλάδα.

Περιβάλλον και χωροταξία, κλιματική αλλαγή και φυσικοί-πολιτιστικοί πόροι

Όσον αφορά τους στόχους του ΕΣΕΚ, τα απαιτούμενα μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων παρεμβάσεις που στοχεύουν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, τη διαχείριση δασών, την προσαρμογή των προδιαγραφών κατασκευής κτιρίων και υποδομών σε πιθανές μελλοντικές κλιματικές συνθήκες, την προστασία παράκτιων πόλεων από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, τον περιορισμό της αστικής επέκτασης, και την αντιμετώπιση του φαινομένου των θερμικών αστικών νησίδων. Επίσης, αναγνωρίζεται ότι, κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή των Περιφερειακών Σχεδίων Δράσης για την Κλιματική Προσαρμογή (ΠΕΣΠΚΑ), λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες κάθε Περιφέρειας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, οι τύποι δράσεων του Προγράμματος στον **Ειδικό Στόχο RSO2.4** εναρμονίζονται πλήρως με τα μέτρα που εξειδικεύονται στο ΕΣΕΚ για ανθεκτικότητα και διατήρηση της βιοποικιλότητας και προσαρμογή στις μελλοντικές κλιματικές συνθήκες.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO2.7**, ο συγκεκριμένος τύπος δράσεων που αφορά την επέκταση και αναβάθμιση υποδομών πρασίνου σε αστικές περιοχές, την προστασία φυσικών οικοσυστημάτων (NATURA), και την προώθηση λύσεων που βασίζονται στο οικοσύστημα (Nature Based Solutions – NBS), συνάδει με το ΕΣΕΚ, σε ότι αφορά τη μείωση της ρύπανσης στα αστικά κέντρα και τα μέτρα και πολιτικές για τη μείωση των εκπομπών στον αγροτικό τομέα και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Διαχείριση υδάτων

Όσον αφορά τους στόχους του ΕΣΕΚ, τα απαιτούμενα μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή περιλαμβάνουν παρεμβάσεις που στοχεύουν στην πιο αποτελεσματική χρήση υδάτινων πόρων, ενώ στις βασικές δράσεις του αναπτυξιακού σχεδιασμού για τη μετάβαση στην κυκλική οικονομία περιλαμβάνεται η προώθηση και χρηματοδότηση προτάσεων επαναχρησιμοποίησης νερού και ιλύος Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ). Ως εκ τούτου οι τύποι δράσεων του Προγράμματος στον **Ειδικό Στόχο RSO2.5** συνάδουν με το ΕΣΕΚ.

Π3: Ενίσχυση της κινητικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Υποδομές Μεταφορών

Το ΕΣΕΚ δίνει έμφαση στην προώθηση «έξυπνων πράσινων λιμένων», ενθαρρύνοντας την εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Παράλληλα, προβλέπεται η ανάπτυξη εγκαταστάσεων ΑΠΕ και μονάδων αποθήκευσης ενέργειας εντός των λιμένων, ώστε να ενισχυθεί η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας στα ελλιμενιζόμενα πλοία και να υποστηριχθούν τα τοπικά δίκτυα ενέργειας. Οι τύποι δράσεων του Προγράμματος που προβλέπονται στον **Ειδικό Στόχο RSO3.1** για την ολοκλήρωση λιμενικών υποδομών ΔΕΔ-Μ, με έμφαση και στη βελτίωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των σχετικών υποδομών, καθώς και στον **Ειδικό Στόχο RSO3.2** για την ενεργειακή αναβάθμιση/πράσινο μετασχηματισμό των λιμένων, συνάδουν με το ΕΣΕΚ.

Επιπλέον, το ΕΣΕΚ περιγράφει ένα σύνολο μέτρων για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στον τομέα των μεταφορών, για τελική κατανάλωση ενέργειας 6.882 Mtoe το 2030, αναγνωρίζοντας μεταξύ άλλων τη σημασία της διαχείρισης της αστικής κινητικότητας με βιώσιμο τρόπο. Οι τύποι δράσεων του Προγράμματος στον **Ειδικό Στόχο RSO3.2** εν μέρει συνάδουν με το ΕΣΕΚ, μέσω της δημιουργίας ασφαλών και ανθεκτικών υποδομών οδικής σύνδεσης με τα αστικά κέντρα και τις περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος της Περιφέρειας, που μπορούν να δώσουν ώθηση στις επενδύσεις για βιώσιμες μεταφορές και πράσινη μετάβαση.

Π5: Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΟΧΕ ΒΑΑ) που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο των τύπων δράσεων του Ειδικού Στόχου RSO5.1 θα συνδυαστούν και με δράσεις άλλων Στόχων Πολιτικής (συναφείς Ειδικό Στόχοι), οι οποίοι συμβάλλουν τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα, σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση.

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις σε περιοχές πλην των αστικών (ΟΧΕ) που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο των τύπων δράσεων του Ειδικού Στόχου RSO5.2 θα συνδυαστούν και με δράσεις άλλων Στόχων Πολιτικής (συναφείς Ειδικό Στόχοι), οι οποίοι συμβάλλουν τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα, σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση.

5. Πρόσδος στην εφαρμογή των αρχών του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (σημείο γ ΚΚΔ 2021/1060)

Στις Προτεραιότητες 4Α (ΕΤΠΑ) και 4Β (ΕΚΤ+) του Προγράμματος (ΣΠ4), το σύνολο των Ειδικών Στόχων και τύπων δράσεων περιλαμβάνει ένα μεγάλο εύρος παρεμβάσεων που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα για τα Κοινωνικά Δικαιώματα. Παρακάτω εξετάζεται η συμβολή ανά Προτεραιότητα και Ειδικό Στόχο.

Π4Α: Ενίσχυση υποδομών στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Εκπαίδευση - Δια Βίου Μάθηση

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο RSO4.2, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για Υποδομές παιδικής φροντίδας (4Α.ii.1), Τεχνολογικό εκπαιδευτικό εξοπλισμό και Υποδομές Α & Β βάρθμιας εκπαίδευσης (4Α.ii.2), Γ βάρθμιας Εκπαίδευσης (4Α.ii.3), και Διά βίου μάθησης και επαγγελματικής κατάρτισης (4Α.ii.4), που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων σχετικά με την εκπαίδευση κατάρτιση και δια βίου μάθηση.

Συνοχή (Υγεία – Κοινωνική ένταξη μέσω του πολιτισμού & τουρισμού)

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο RSO4.3, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για Προσβασιμότητα ΑμεΑ (4Α.iii.1) και Υποδομές Ρομά (4Α.iii.2), που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων σχετικά με την ένταξη ατόμων με αναπηρία, την κοινωνική προστασία και ένταξη (πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά).

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο RSO4.5, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό δικτύου μονάδων Υγείας (4Α.v.1), και Υποδομές φροντίδας τομέα κοινωνικής αλληλεγγύης (4Α.v.2), που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων σχετικά με την περίθαλψη, την κοινωνική προστασία και την μακροχρόνια φροντίδα.

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο RSO4.6, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για Προώθηση του τουρισμού - πολιτισμού για την στήριξη της κοινωνικής συνοχής (4Α.vi.1), που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και της κοινωνικότητας των πολιτών, και εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων σχετικά με την κοινωνική προστασία.

Π4Β: Ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Αγορά Εργασίας

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο ESO4.1, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης στο πλαίσιο υλοποίησης στρατηγικών ΟΧΕ (4Β.α.1), Προγράμματα ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για προώθηση στην απασχόληση (4Β.α.2), Προώθηση της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας-Κ.ΑΛ.Ο. (4Β.α.3), καθώς και Περιφερειακό παρατηρητήριο διάγνωσης αναγκών αγοράς εργασίας (4Β.α.4), που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων σχετικά με την ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Κοινωνική Συνοχή (Μείωση πληθυσμού/Γήρανση - Φτώχεια - Κοινωνικός Αποκλεισμός)

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο ESO4.6, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/ συνεκπαίδευσης μαθητών/ τριών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση (4B.στ.1) και ΚΔΑΠ ΣΤΕΜ (4B.στ.2), που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα για τα Κοινωνικά Δικαιώματα σχετικά με την ένταξη ατόμων με αναπηρία, την Εγγύηση για το παιδί, και την εκπαίδευση κατάρτιση και δια βίου μάθηση.

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο ESO4.8, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει παρεμβάσεις για Κοινωνική ένταξη ευπαθών ομάδων (4B.η.1), τη Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση ευπαθών ομάδων (4B.η.2), τη Βελτίωση ποιότητας ζωής ηλικιωμένων και ανάληψη δράσεων για την ενεργό γήρανση (4B.η.3), την Παρακολούθηση θεμάτων αναπηρίας στη Δυτική Ελλάδα (4B.η.4), καθώς και Υποστήριξη παρεμβάσεων ισότιμης πρόσβασης ΑμεΑ και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στην ανώτατη εκπαίδευση (4B.η.5), που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα για τα Κοινωνικά Δικαιώματα σχετικά με την ένταξη ατόμων με αναπηρία, την κοινωνική προστασία, την ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας, την εκπαίδευση κατάρτιση και δια βίου μάθηση, και τη μακροχρόνια φροντίδα.

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο ESO4.9, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει Παρεμβάσεις για προώθηση της ενεργού ένταξης των Μεταναστών και Υπηκόων Τρίτων Χωρών (4B.θ.1), που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα για τα Κοινωνικά Δικαιώματα σχετικά με την ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο ESO4.10, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει Παρεμβάσεις για την προώθηση της ενεργού ένταξης των Ρομά (4B.ι.1), που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα για τα Κοινωνικά Δικαιώματα σχετικά με την κοινωνική προστασία και ένταξη (πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά).

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο ESO4.11, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει Παρεμβάσεις για την πρόσβαση ευπαθών ομάδων σε ποιοτικές υπηρεσίες (4B.ια.1), την προώθηση της αποϊδρυματοποίησης και των υπηρεσιών σε επίπεδο κοινότητας (4B.ια.2), τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας (4B.ια.3), προς όφελος των γυναικών και την καταπολέμηση της βίας (4B.ια.4), Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού (4B.ια.5), τη διασφάλιση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας (4B.ια.6), Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης (4B.ια.7), την προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση καθώς και για τη πρόσβαση παιδιών σχολικής ηλικίας, εφήβων και ατόμων με αναπηρία, σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης (4B.ια.8), την υλοποίηση σχεδίων του μετασχηματισμού των υπηρεσιών για την αποϊδρυματοποίηση παιδιών (4B.ια.9), και τη Δράση υποστήριξης μακροχρόνιας φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας (4B.ια.10). Τα προαναφερόμενα εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων σχετικά με την κοινωνική προστασία, τη μακροχρόνια φροντίδα, την ένταξη ατόμων με αναπηρία, την εκπαίδευση κατάρτιση και δια βίου μάθηση, καθώς και τη φροντίδα και υποστήριξη των παιδιών ιδίως την εξυπηρέτηση της πρόσβασης των παιδιών σε ανάγκη στις υπηρεσίες κλειδιά της Σύστασης του Συμβουλίου για την θέσπιση μιας Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το παιδί.

Ειδικότερα, σχετικά με παρεμβάσεις που αφορούν την αποϊδρυματοποίηση των υπηρεσιών κλειστών ιδρυμάτων φιλοξενίας παιδιών και των δομών μακροχρόνιας φροντίδας ηλικιωμένων (αναδεικνύεται ως ιδιαίτερη ανάγκη λόγω της γήρανσης του πληθυσμού), ο σχεδιασμός υλοποιείται κυρίως σε εθνικό επίπεδο με τα περιφερειακά Προγράμματα να αποτελούν τον βραχίονα εξειδίκευσης και υλοποίησης των δράσεων σε τοπικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, βασικό ζητούμενο αποτελεί η εξασφάλιση συντονισμού.

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο ESO4.12, το Πρόγραμμα περιλαμβάνει Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (4B.ιβ.1), την υποστήριξη εφήβων (4B.ιβ.2), Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας (4B.ιβ.3), και Παρεμβάσεις πρόσβασης σε κοινωνική κατοικία (4B.ιβ.4), που εμπίπτουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων σχετικά με την κοινωνική προστασία, τη στέγαση και βοήθεια για τους άστεγους, και τη φροντίδα και υποστήριξη των παιδιών ιδίως στο πλαίσιο της Εγγύησης για το παιδί.

Π5: Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΟΧΕ ΒΑΑ) που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο των τύπων δράσεων του Ειδικού Στόχου RSO5.1 θα συνδυαστούν και με δράσεις άλλων Στόχων Πολιτικής (συναφείς Ειδικοί Στόχοι), οι οποίοι συμβάλλουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα για τα Κοινωνικά Δικαιώματα, σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση.

Οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις σε περιοχές πλην των αστικών (ΟΧΕ) που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο των τύπων δράσεων του Ειδικού Στόχου RSO5.2 θα συνδυαστούν και με δράσεις άλλων Στόχων Πολιτικής (συναφείς Ειδικοί Στόχοι), οι οποίοι συμβάλλουν στις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση.

6. Κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας (σημείο δ ΚΚΔ 2021/1060)

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται η επικαιροποιημένη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας στους βασικούς αναπτυξιακούς τομείς. Η παρουσίαση γίνεται ανά Προτεραιότητα.

Π1: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στην παραγωγή, ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας με όρους καινοτομίας, εξωστρέφειας και ψηφιακής ενίσχυσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Έρευνα και Καινοτομία

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας αποτελεί μία από τις πιο ανεπτυγμένες Περιφέρειες σε θέματα έρευνας και καινοτομίας σε εθνικό επίπεδο, καθώς το 2022 κατατάσσεται τρίτη σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες, σε δαπάνες Ε&Α του παραγωγικού και του δημόσιου τομέα ως προς το ΑΕΠ (1,83%)⁶. Το εν λόγω ποσοστό υπερβαίνει τον μ.ό. στην Ελλάδα (1,49%). Σημειώνεται ότι υπάρχει εθνική δέσμευση για αύξηση της δαπάνης για Ε&Α στο 1,81% του ΑΕΠ (έναντι 1,18% το 2018) μέχρι το 2030.

Η Περιφέρεια παραμένει κατατάσσεται ως “moderate innovator” με βάση τον Regional Innovation Scoreboard⁷, αποτελώντας την πέμπτη Περιφέρεια στον συγκεκριμένο δείκτη, αλλά παραμένοντας κάτω από τον ευρωπαϊκό μ.ό. Η επίδοση της Περιφέρειας έχει αυξηθεί κατά σχεδόν 35% τα τελευταία χρόνια (2018-2023). Αυτή η βελτίωση οφείλεται κυρίως στην αύξηση:

- των ΜΜΕ που εισάγουν καινοτόμες επιχειρηματικές διαδικασίες,
- των αιτήσεων εμπορικών σημάτων,
- της απασχόλησης σε καινοτόμες επιχειρήσεις,
- των δαπανών Έρευνας και Ανάπτυξης (Ε&Α) στον επιχειρηματικό τομέα, αλλά, κυριότερα,
- των ΜΜΕ που εισάγουν καινοτόμα προϊόντα (αύξηση σχεδόν 91% σε σχέση με το 2018).

Αντίθετα, την τελευταία πενταετία η Περιφέρεια παρουσίασε μείωση στις δημοσιεύσεις με παγκόσμια αναγνώριση (-16%). Επισημαίνεται, ότι η Περιφέρεια διαθέτει στρατηγική οικονομικού μετασχηματισμού, ως προς την έρευνα και καινοτομία, η οποία διαμορφώθηκε στην ΠΠ 14-20 και επικαιροποιήθηκε για τις ανάγκες της ΠΠ 21-27 (περιφερειακή διάσταση της ΕΣΕΕ)⁸.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Regional Innovation Scoreboard, στην Περιφέρεια όπως και συνολικά στην Ελλάδα, καταγράφεται μια σημαντική υστέρηση στις επενδύσεις του παραγωγικού τομέα σε έρευνα και καινοτομία. Οι δαπάνες Ε&Α του τομέα επιχειρήσεων ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ ανέρχονται το 2022 στο 0,44% παρουσιάζοντας αύξηση σε σχέση με τα προηγούμενα έτη⁹, αλλά χαμηλότερες από τον εθνικό μ.ο (0,73%), και επομένως **η ενίσχυση**

⁶ <https://metrics.ekt.gr/datatables/289>

⁷ <https://projects.research-and-innovation.ec.europa.eu/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis-2024#/ris>

⁸ <https://www.pde.gov.gr/gr/ris3/2021-2027.html>

⁹ <https://metrics.ekt.gr/datatables/290>

της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα εξακολουθεί να αποτελεί βασική πρόκληση.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εμφανίζει σχετικά καλό ποσοστό ανθρωπίνων πόρων που απασχολούνται με την Επιστήμη και Τεχνολογία. Ειδικότερα, το 2023 παρουσιάζει πανελλαδικά την πέμπτη καλύτερη επίδοση ως προς το ποσοστό των ατόμων επί των οικονομικά ενεργών αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (30,8%), καθώς και την έβδομη καλύτερη συμπεριλαμβανομένων και αυτών που απασχολούνται με τον τομέα της Επιστήμης και της Τεχνολογίας (33,8%), την πέμπτη καλύτερη πανελλαδικά επίδοση ως προς το ποσοστό των ατόμων που απασχολούνται με την Επιστήμη και Τεχνολογία (21,5%), και την πέμπτη καλύτερη επίδοση ως προς το ποσοστό των ατόμων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που απασχολούνται με την Επιστήμη και την Τεχνολογία (18,5%)¹⁰.

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω του Ειδικού Στόχου RSO1.1 και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στην κάλυψη τμήματος των αναγκών για ενίσχυση της συμμετοχής στην Ε&Α του ιδιωτικού τομέα, και περαιτέρω ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας της Περιφέρειας.

Ψηφιακός Μετασχηματισμός

Ξεκινώντας από ένα ιδιαίτερα χαμηλό σημείο, η Ελλάδα προσεγγίζει σταδιακά τον μ.ό. των ευρωπαϊκών επιδόσεων στις βασικές ψηφιακές δεξιότητες του πληθυσμού, στην ανάπτυξη των δικτύων 5G, στην ψηφιοποίηση των δημοσίων υπηρεσιών και στη διεύθυνση δικτύων. Υπολείπεται όμως σημαντικά στην υλοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων σε τεχνολογίες αιχμής, καθώς και σε θέματα δεξιοτήτων αιχμής σε ΤΠΕ. Η χώρα βελτίωσε κατά 56% το επίπεδο ψηφιακής ωριμότητας μεταξύ 2018-2023, μια επίδοση σχεδόν διπλάσια από το 30% που σημειώθηκε στο σύνολο της ΕΕ, ωστόσο εξακολουθεί να βρίσκεται κάτω από το μ.ό. της ΕΕ. Οι επιδόσεις της Ελλάδας ως προς τους στόχους της Ψηφιακής Δεκαετίας όπως αποτυπώνονται στην ετήσια έκθεση 2024¹¹ της χώρας, αντανακλώνται και στο επίπεδο των Περιφερειών.

Τα παραπάνω αποτελούν σημαντικά εμπόδια τόσο για την Ελλάδα συνολικά, όσο και για τις Περιφέρειες όσον αφορά την αξιοποίηση των ευκαιριών ανάπτυξης στο πλαίσιο μετάβασης στην ψηφιακή κοινωνία και οικονομία. Ειδικότερα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, εμφανίζεται περιορισμένη διεύθυνση στη χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ενώ σημαντική υστέρηση παρουσιάζεται στις ψηφιακές δεξιότητες του πληθυσμού της. Ειδικότερα, στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο της Περιφέρειας (Κεντρική Ελλάδα) το ποσοστό των νοικοκυριών που έχει οικιακή σύνδεση στο διαδίκτυο ανέρχεται στο 80,51% (το 2024) και ευρυζωνική το 81,96% (το 2021), το ποσοστό ιδιωτών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για τραπεζικές συναλλαγές ανέρχεται σε 48,42% και των ατόμων που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για πωλήσεις προϊόντων και υπηρεσιών το 7,37% περίπου, ενώ το ποσοστό των ατόμων που δεν έχουν χρησιμοποιήσει ποτέ ηλεκτρονικό υπολογιστή το 16,61%¹².

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω του Ειδικού Στόχου RSO1.2 και

¹⁰ Eurostat [hrst_st_rcat] 13.12.2024

¹¹ Ελλάδα 2024 Έκθεση ανά χώρα για την ψηφιακή δεκαετία

¹² Eurostat [isoc_r_iacc_h] 17.12.2024, [isoc_r_broad_h] 17.6.2024, [isoc_r_iuse_i] 17.12.2024

των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών για εμφάθυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού σε επιχειρήσεις, Περιφέρεια (Δημόσια Διοίκηση), και κοινωνία.

Οικονομική Δραστηριότητα – Παραγωγική Δομή - ΜΜΕ

Στον τομέα της οικονομικής δραστηριότητας¹³, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατατάσσεται στην τέταρτη χειρότερη θέση στην κατάταξη των Περιφερειών της χώρας όσον αφορά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ το 2023, το οποίο διαμορφώνεται στο 50% του ευρωπαϊκού μ.ό. (σε ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης), αρκετά χαμηλότερο από το αντίστοιχο της χώρας (69%), επιδεικνύοντας μια σχετική αναπτυξιακή δυναμική (αύξηση από 49% το 2022)¹⁴. Αξίζει να σημειωθεί πως η Περιφέρεια παρουσίασε μια μεγάλη αύξηση των εξαγωγών αγαθών το διάστημα 2017-2021 (σε ποσοστό 141%), με αποτέλεσμα το ισοζύγιο αγαθών το 2021 να είναι θετικό (ελλειμματικό στη χώρα)¹⁵.

Ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια, σύμφωνα με τα στοιχεία του Μητρώου Επιχειρήσεων της Στατιστικής Υπηρεσίας του 2021, ανέρχεται σε 99.222, με κύκλο εργασιών 8.249 εκατ. € και συνολικά 197.253 απασχολούμενους.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εμφανίζει περιθώριο για σύγκλιση με τον μ.ό. των περιφερειών σε τομείς της επιχειρηματικότητας και τις διαθέσιμες μεταβλητές σε περιφερειακό επίπεδο που αφορούν το επιχειρηματικό οικοσύστημα και την ανταγωνιστικότητα. Ενδεικτικά, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας βρίσκεται στη δέκατη θέση στην κατάταξη κατά φθίνουσα σειρά με βάση το Δείκτη Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας (ΔΠΑ) το 2022¹⁶, παρουσιάζοντας παράλληλα θετικό ρυθμό μεταβολής του δείκτη μεταξύ των ετών 2019 και 2022, και στην 220η θέση μεταξύ 234 Περιφερειών της ΕΕ με βαθμό 59,4 (RCI 2.0-2022, τελευταία επικαιροποίηση Μάιος 2023), με τον εθνικό μ.ό. να είναι 73,1 (μ.ό. ΕΕ 100).

Αξίζει να σημειωθεί πως η Περιφέρεια καταγράφει ένα δυναμικό οικοσύστημα νεοφυών επιχειρήσεων, καθώς περίπου 32 νεοφυείς επιχειρήσεις φαίνεται να έχουν ως έδρα τους την Δυτική Ελλάδα, βάσει στοιχείων του Elevate Greece¹⁷, το οποίο την κατατάσσει στην τέταρτη θέση σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες.

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω του Ειδικού Στόχου RSO1.3 και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών για στήριξη παραγωγικών επενδύσεων σε τομείς με περιφερειακό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, ενίσχυση της νεοφυούς επιχειρηματικότητας, συνεργασίες επιχειρήσεων για διευκόλυνση της πρόσβασης σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας, καθώς και τη στήριξη της τοπικής επιχειρηματικότητας.

¹³ Eurostat [nama_10r_2gdp] 20.02.2024, [nama_10r_2gvagr] 20.02.2024

¹⁴ Eurostat [nama_10r_2gdp] 11.02.2025

¹⁵ Ινστιτούτο Εξαγωγικών Ερευνών και Σπουδών (ΙΕΕΣ) ΣΕΒΕ - Χαρτογράφηση της εξαγωγικής δραστηριότητας της Ελλάδας ανά περιφέρεια για το διάστημα 2017-2021

¹⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/maps/regional-competitiveness_en

¹⁷ <https://elevategreece.gov.gr/the-startup-database/>

Π2: Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ενίσχυση της ενεργειακής αυτάρκειας και της κυκλικής οικονομίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Ενεργειακή απόδοση

Με βάση τις εκτιμήσεις της ΕΕ, οι ανάγκες για θέρμανση και ψύξη κτιρίων αποτελούν περίπου το 50% των συνολικών ενεργειακών αναγκών. Στο πλαίσιο αυτό έχουν αναπτυχθεί δύο δείκτες: heating degree days (HDDs) και cooling degree days (CDDs)¹⁸ που μετρούν την ανάγκη για θέρμανση και ψύξη των κτιρίων, αντίστοιχα. Ο CDD προσδιορίζεται περνώντας ως τιμή βάσης τους 21°C. Αντίστοιχα, η τιμή βάσης για τον HDD είναι 15°C. Η Ελλάδα, όπως και όλες οι χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου, παρουσιάζουν συνεχώς αυξανόμενο CDD, καθώς επηρεάζονται περισσότερο από την αύξηση της μέσης θερμοκρασίας λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, λόγω του σχετικά ήπιου κλίματος της, καταγράφει μεσαίες τιμές στο δείκτη HDD και CDD για το 2023, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ελληνικές Περιφέρειες, κάτι το οποίο μπορεί να αλλάξει στο άμεσο μέλλον, καθώς λόγω της κλιματικής αλλαγής η μέση θερμοκρασία και στην Περιφέρεια αυξάνεται συνεχώς. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη το σχετικά υψηλό κόστος για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών της Περιφέρειας, ενώ σύμφωνα με το Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας¹⁹, η Περιφέρεια διαθέτει ένα αρκετά μεγάλο απόθεμα φυσικού πλούτου, γεγονός που της προσδίδει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης των ΑΠΕ.

Παράλληλα, η ενεργειακή ένδεια εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για τη χώρα, καθώς ένα (1) στα πέντε (5) νοικοκυριά δυσκολεύεται να θερμάνει επαρκώς την κατοικία του, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο του μ.ό της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, ενώ η ενεργειακή φτώχεια έχει εμφανίσει μείωση σε σχέση με το 2015, το ποσοστό της Ελλάδας που πλήττεται από την ενεργειακή ένδεια (19,2%) παραμένει υψηλότερο από τον μ.ό. της Ευρώπης. Στη Δυτική Ελλάδα, το 58,9% των φτωχών νοικοκυριών δήλωσαν αδυναμία να θερμάνουν τα σπίτια τους, που είναι κατά 19,2 ποσοστιαίες μονάδες περισσότερο από τον μ.ό. των φτωχών νοικοκυριών στο σύνολο της χώρας²⁰.

Η βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας του κτιριακού αποθέματος και η αύξηση της εξοικονόμησης ενέργειας αποτελούν βασικές προτεραιότητες της στρατηγικής του Προγράμματος και συνολικά της χώρας, που ευθυγραμμίζονται με το αναθεωρημένο ΕΣΕΚ, και την πιο πρόσφατη μακροπρόθεσμη στρατηγική ανακαίνισης κτιρίων για μείωση της κατανάλωσης ενέργειας των κτιρίων κατά 8% το 2030 σε σύγκριση με το 2015. Σημειώνεται ότι μεταξύ του 2015 και του 2022, η τελική κατανάλωση ενέργειας στον οικιστικό τομέα μειώθηκε κατά μόλις 1%²¹. Στη Δυτική Ελλάδα, σύμφωνα με την απογραφή κτιρίων (2011²²) της ΕΛΣΤΑΤ, αυτό οφείλεται στη μεγάλη ηλικία του κτιριακού αποθέματος, το οποίο έχει μηδενικό ή χαμηλό επίπεδο θερμομόνωσης/ενεργειακών προδιαγραφών, αλλά και στο υψηλό ποσοστό νοικοκυριών για τα οποία δεν πληρούνται οι συνθήκες θερμικής άνεσης.

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω του Ειδικού Στόχου RSO2.1 και

¹⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/regions-2024#environment>

¹⁹ <https://www.pde.gov.gr/gr/enimerosi/diabouleuseis/item/16650.html>

²⁰ Διερεύνηση των επιδράσεων της ενεργειακής κρίσης 2021-2022 στην ενεργειακή ένδεια των ελληνικών νοικοκυριών σε επίπεδο περιφερειών, ΚΕΠΕ, 2022

²¹ Final energy consumption in households from Eurostat, climate-corrected by the Joint Research Centre, with reference period 2005-2022

²² Δεν υπάρχουν δημοσιευμένα αποτελέσματα της απογραφής του 2021

των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών για περιορισμό της κατανάλωσης ενέργειας, βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των δημοσίων κτιρίων και υποδομών στην Περιφέρεια, σε συνδυασμό (όπου είναι εφικτό) με τη χρήση ΑΠΕ (αιολική και ηλιακή), μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, και αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας.

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και Φυσικό Αέριο

Σύμφωνα με την οδηγία για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΕ) 2018/2001 συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων βιωσιμότητας που καθορίζονται σ' αυτήν, παραμένει επίκαιρη η λογική παρέμβασης του Προγράμματος, μέσω του Ειδικού Στόχου RSO2.2 και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, για κινητοποίηση και στήριξη του τοπικού δυναμικού της Περιφέρειας για καινοτόμες μορφές διαχείρισης, κατανάλωσης και μικροπαραγωγής (μέσω σύστασης Ενεργειακών Κοινοτήτων) ενέργειας από ΑΠΕ, και μέσω του Ειδικού Στόχου RSO2.1 για ενσωμάτωση έξυπνων συστημάτων διαχείρισης ενέργειας και αξιοποίησης ΑΠΕ στα έργα ενεργειακής αναβάθμισης δημόσιων κτιρίων.

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης δικτύων φυσικού αερίου σε όλες τις περιφέρειες της Ελλάδας και δεδομένου ότι το Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου (ΕΣΜΦΑ) έχει αναπτυχθεί κυρίως στην ανατολική πλευρά της χώρας με αποτέλεσμα την απουσία αγωγού μεταφοράς στη Δυτική Ελλάδα, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω του Ειδικού Στόχου RSO2.3 χρηματοδοτεί την επέκταση του δικτύου διανομής φυσικού αερίου στην Περιφέρεια. Με αυτόν τον τρόπο, το Πρόγραμμα καλύπτει την ανάγκη προστασίας του πληθυσμού από την ενεργειακή ένδεια, προσφέροντας στους κατοίκους και τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας τη δυνατότητα πρόσβασης σε μια οικονομική και φιλική προς το περιβάλλον μορφή ενέργειας, συμβάλλοντας παράλληλα στον εθνικό στόχο για αξιοποίηση του φυσικού αερίου.

Περιβάλλον και χωροταξία, κλιματική αλλαγή και φυσικοί-πολιτιστικοί πόροι

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας διαθέτει πλούσια βιοποικιλότητα, καθώς και μεγάλο αριθμό προστατευόμενων περιοχών. Συνοπτικά, αναφέρεται ότι καταγράφονται συνολικά 34 περιοχές ενταγμένες στον αναθεωρημένο Εθνικό Κατάλογο του δικτύου Natura 2000, 4 Εθνικά Πάρκα, καταφύγια άγριας ζωής, αισθητικά δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους, υγρότοποι διεθνούς σημασίας Ramsar κλπ.

Η **κλιματική αλλαγή** έχει ιδιαίτερα αρνητικό αντίκτυπο στην Περιφέρεια και σε θέματα **πολιτικής προστασίας**, καθώς αυξάνει τα ακραία φαινόμενα. Ειδικότερα, την περίοδο 2019-2023 η Περιφέρεια κηρύχθηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης 72 φορές, πάνω από 70% περισσότερες από την προηγούμενη πενταετία 2014-2018. Συνολικά την περίοδο 2014-2023 περιοχές της Δυτικής Ελλάδας κηρύχθηκαν 115 φορές σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, με την πλειοψηφία να αφορά φαινόμενα έντονης βροχόπτωσης και πλημμύρας, αποτελώντας την τρίτη Περιφέρεια της χώρας με αντίστοιχα περιστατικά²³.

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω του Ειδικού Στόχου RSO2.4 και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στη θωράκιση της Περιφέρειας έναντι κινδύνων και απειλών, όπως φαινόμενα σχετιζόμενα με την κλιματική αλλαγή (πχ πλημμύρες και διάβρωση των ακτών από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας) ή μη σχετιζόμενα (πχ

²³ Πηγή: Στατιστική επισκόπηση κηρύξεων σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης Πολιτικής Προστασίας ανά Περιφέρεια για τα έτη 2014-2023 (ΓΓΠΠ)

σεισμική δραστηριότητα, πυρκαγιές, κλπ.). Επίσης, μέσω του Ειδικού Στόχου RSO2.7 και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και την προστασία οικοσυστημάτων και περιοχών φυσικού κάλλους.

Διαχείριση υδάτων

Σχετικά με τους **υδάτινους πόρους** της Περιφέρειας, σύμφωνα με το τελευταίο εγκεκριμένο Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ) Δυτικής Ελλάδας, προκύπτει πως, τίθενται ζητήματα μείωσης της τροφοδοσίας και ανανέωσης του νερού των υδροφόρων οριζόντων (και ως εκ τούτου μείωση των υδατικών αποθεμάτων) λόγω της μείωσης των βροχοπτώσεων και της αύξησης της εξατμισοδιαπνοής, που παρατηρείται ως αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής. Επίσης σημαντικό ζήτημα αποτελεί η ποιοτική υποβάθμιση των υπόγειων υδροφορέων λόγω της μείωσης των υδατικών αποθεμάτων τους και η μείωση της παραγωγικότητας τομέων που συνδέονται άμεσα με τη χρήση υδατικών πόρων (γεωργία, παραγωγή ενέργειας από υδροηλεκτρικές εγκαταστάσεις, βιομηχανία, δασοκομία κλπ.). Επιπλέον, για τη διατήρηση αλλά και αναβάθμιση της ποιότητας των υδάτων είναι απαραίτητη η λήψη μέτρων για την παρεμπόδιση, τον έλεγχο και τον περιορισμό της ρύπανσης των νερών στην πηγή (αστικά και βιομηχανικά απόβλητα), καθώς και η εφαρμογή προγραμμάτων για την παρακολούθηση της ποσότητας και ποιότητας των νερών, σύμφωνα με τις απαιτήσεις που προκύπτουν από τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ) της Περιφέρειας.

Στον τομέα της **διαχείρισης λυμάτων**, η εφαρμογή και υλοποίηση του Εθνικού Επιχειρησιακού Σχεδίου Διαχείρισης Λυμάτων σε οικισμούς α', β', γ' προτεραιότητας αποτελεί άμεση προτεραιότητα και ανάγκη, καθώς συνολικά 21 οικισμοί δεν βρίσκονται σε πλήρη συμμόρφωση με την οδηγία 91/271/ΕΟΚ. Η χρηματοδότηση των αναγκών σε μικρότερους οικισμούς με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (σε τουριστικές και περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές), θα υλοποιηθεί στη βάση εγκεκριμένου επιχειρησιακού σχεδίου.

Όσον αφορά στον τομέα των υδάτων, σε εθνικό επίπεδο, κρίνονται απαραίτητες επενδύσεις μεγάλης κλίμακας που θα περιλαμβάνουν τη διαχείριση υδάτων και λυμάτων, την ανάκτηση ενέργειας, την επαναχρησιμοποίηση του νερού, τη διαχείριση όμβριων υδάτων, καθώς και έργα αφαλάτωσης, με στόχο τη δημιουργία βάσεων για μια ολοκληρωμένη και βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω του Ειδικού Στόχου RSO2.5 και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στην κάλυψη αναγκών προστασίας και βιώσιμης διαχείρισης των υδατικών συστημάτων της Περιφέρειας, και εκκρεμοτήτων του συστήματος διαχείρισης των υγρών αποβλήτων.

Π3: Ενίσχυση της κινητικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Υποδομές Μεταφορών

Όπως επισημαίνεται στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, μια έρευνα σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με την κινητικότητα των επιβατών, ανέδειξε ότι, το 2022, ο αριθμός των ταξιδιών με τη χρήση δημόσιων συγκοινωνιών για μικρές αποστάσεις στις ελληνικές πόλεις ήταν το ήμισυ του μ.ό. της ΕΕ, ενώ ο κύριος τρόπος μεταφοράς ήταν με αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης. Πιο συγκεκριμένα, για το ίδιο έτος, τα στοιχεία της ΕΕ δείχνουν πως στην Ελλάδα για το 87,1% των διανυόμενων αποστάσεων χρησιμοποιούνται επιβατικά αυτοκίνητα. Η αυξημένη χρήση

ιδιωτικών μεταφορικών μέσων²⁴ μπορεί να συνδεθεί και με τον σημαντικό αριθμό αυτοκινητιστικών δυστυχημάτων στη χώρα, με την Ελλάδα να καταγράφει κατά μ.ό. 63 νεκρούς ανά 1 εκατ. κατοίκους για το 2022 σε δυστυχήματα στο δρόμο. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εμφανίζει υψηλότερη από τον μ.ό. συχνότητα δυστυχημάτων, με 93 νεκρούς ανά 1 εκατ. κατοίκους, σύμφωνα με στοιχεία του 2021²⁵.

Η επιβατική κίνηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εξυπηρετείται, επιπλέον, από πληθώρα λιμένων, με κυριότερους τους λιμένες της Πάτρας, του Πλατυγιαλίου, του Κατάκολου, της Κυλλήνης, του Μεσολογγίου και του Αστακού, με το λιμάνι της Πάτρας να αποτελεί το μεγαλύτερο λιμάνι της Περιφέρειας. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του τελευταίου ΠΕΣΠΚΑ Δυτικής Ελλάδας, οι βασικές κλιματικές παράμετροι που επηρεάζουν τη λειτουργική απόδοση των λιμένων της Περιφέρειας είναι οι συνθήκες ανέμου, παλίρροιας και κύματος, καθώς και η άνοδος της θερμοκρασίας. Ωστόσο, εντός του Σχεδίου αναφέρεται πως, όσον αφορά στη τρωτότητα των λιμενικών υποδομών της Περιφέρειας, τα λιμάνια έχουν αμελητέα ή μικρή τρωτότητα στην κλιματική αλλαγή, σε όλες τις εξεταζόμενες χρονικές περιόδους, και σε όλα τα σενάρια, με εξαίρεση τον λιμένα του Κατάκολου, που σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα έχει μέτρια τρωτότητα σε όλα τα σενάρια καθώς και τις λιμενικές υποδομές του δήμου Αιγιάλειας και του δήμου Ανδραβίδας – Κυλλήνης που έχουν μέτρια τρωτότητα σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, στο δυσμενές σενάριο. Βασική προτεραιότητα όσον αφορά τους λιμένες είναι η προστασία τους από τη διάβρωση που μπορεί να προκληθεί από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας λόγω της κλιματικής αλλαγής, καθώς και η προώθηση «έξυπνων πράσινων λιμένων», στους οποίους δίνει έμφαση και το ΕΣΕΚ.

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω των Ειδικών Στόχων RSO3.1 και RSO3.2 και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στη συμπλήρωση της οδικής διασύνδεσης με κόμβους ΔΕΔ-Μ, και καλύπτει τις ανάγκες για ασφάλεια των χερσαίων μεταφορών **με έμφαση στη μείωση των αυτοκινητιστικών δυστυχημάτων**, καθώς και τις ανάγκες για αναβάθμιση των θαλασσιών μεταφορών και προστασία τους έναντι της τρωτότητας στην κλιματική αλλαγή. Να σημειωθεί, ότι για την στρατηγική και την υλοποίηση της λαμβάνονται υπόψη το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (ΕΣΣΜ) και η περιφερειακή εξειδίκευσή του στη Δυτική Ελλάδα, καθώς και το ΕΣΕΚ.

Π4Α: Ενίσχυση υποδομών στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά - Μείωση πληθυσμού/Γήρανση

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ, 2021), ο μόνιμος πληθυσμός ανέρχεται σε 679.796 άτομα (6,18% του πληθυσμού της χώρας), με τη μείωση του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας από την προηγούμενη απογραφή του 2011 (-4,6%) να είναι υψηλότερη αυτής της χώρας (-3,1%)²⁶. Κατά τη δεκαετία 2013-2023, η Δυτική Ελλάδα παρουσιάζει μια μέτρια πληθυσμιακή συρρίκνωση σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες, καθώς καταγράφει την 6^η μικρότερη μείωση πληθυσμού (-5,8%), η οποία είναι οριακά υψηλότερη από τον μ.ό. της Ελλάδας (-5,4%)²⁷.

²⁴ Eurostat [tran_r_acci] 8.5.2024

²⁵ <https://www.nrso.ntua.gr/nrso-gc12/>

²⁶ ΕΛΣΤΑΤ, Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού κατοικιών 2021, <https://www.statistics.gr/el/2021-census-res-pop-results>

²⁷ Δείκτες κοινωνικής δυναμικής και κοινωνικής συνοχής (Πηγή: Eurostat)

Ομοίως, μέτριες επιδόσεις εμφανίζει η Περιφέρεια όσον αφορά στη δημογραφική γήρανση του πληθυσμού. Με τον μ.ό. ηλικίας του πληθυσμού της το 2023 να είναι στα 46,5 έτη, ο οποίος ισούται με τον εθνικό μ.ό. (46,5), εμφανίζοντας ωστόσο μία αύξηση της τάξεως του 10,5%, για τη δεκαετία 2013-2023. Με την εν λόγω μεταβολή ηλικίας, η Δυτική Ελλάδα αποτελεί την 5η Περιφέρεια με την μεγαλύτερη αύξηση του μ.ό. ηλικίας σε σχέση με τις υπόλοιπες ελληνικές Περιφέρειες²⁸.

Η πληθυσμιακή μείωση, αν και περιορισμένης έκτασης, καθώς και η αύξηση του μ.ό. ηλικίας της Περιφέρειας, ενδεχομένως οφείλονται, μεταξύ άλλων, στη γήρανση του πληθυσμού, στην υπογεννητικότητα, καθώς και στο γεγονός ότι η οικονομική δραστηριότητα της Ελλάδας συγκεντρώνεται, ως επί το πλείστο, στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), απορροφώντας με αυτόν τον τρόπο μεγάλη μερίδα νέων ανθρώπων που αναζητούν εργασία.

Πιο συγκεκριμένα, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, όπως αναφέρεται και στις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, κινδυνεύει να πέσει σε **παγίδα ανάπτυξης ταλέντων**, η οποία αναφέρεται στον κίνδυνο αποχώρησης νέων ανθρώπων από την Περιφέρεια και η οποία είναι άμεσα συνυφασμένη, μεταξύ άλλων, με τη μείωση του πληθυσμού που είναι σε ηλικία εργασίας, καθώς και με δυσκολίες διατήρησης ταλέντων.

Εκπαίδευση - Δια Βίου Μάθηση

Η επίδοση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας στον τομέα της εκπαίδευσης κυμαίνεται επίσης σε σχετικά μέτρια επίπεδα. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό πληθυσμού της Δυτικής Ελλάδας που εμφανίζει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο ανέρχεται σε 23,3% του πληθυσμού ηλικίας 25-64, με την Περιφέρεια να αποτελεί την 6η Περιφέρεια της Ελλάδας με το χαμηλότερο ποσοστό, υπερβαίνοντας, ωστόσο, τόσο τον εθνικό (18,9%), όσο και τον ευρωπαϊκό μ.ό. (20,2%). Παράλληλα, όσον αφορά στο τμήμα πληθυσμού της Περιφέρειας που κατέχει τίτλο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (27,8%), η Δυτική Ελλάδα βρίσκεται στα μέσα της κατάταξης μεταξύ των Περιφερειών, παραμένοντας χαμηλότερα από τον εθνικό (34,3%), καθώς και από τον ευρωπαϊκό μ.ό. (35,1%)²⁹. Επιπρόσθετα, η Περιφέρεια καταγράφει και υψηλά ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται και στις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, το 7% περίπου εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο στη Δυτική Ελλάδα, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από τον εθνικό μ.ό. που διαμορφώνεται στο 3,7%.

Η χαμηλή συμμετοχή στην εκπαίδευση και την κατάρτιση συνδέεται και με τις ελλείψεις υποδομών εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης στην Περιφέρεια και για τον λόγο αυτό είναι αναγκαία η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός τους.

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω του Ειδικού Στόχου RSO4.2 και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στην κάλυψη της ανάγκης για αύξηση της συμμετοχής και ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, και ανταπόκριση του τομέα στις απαιτήσεις ενός ταχέως εξελισσόμενου και τεχνολογικά μεταβαλλόμενου παγκοσμιοποιημένου περιβάλλοντος.

²⁸ Μέσος όρος ηλικίας πληθυσμού ανά Περιφέρεια την περίοδο 2003-2023 (Πηγή: Eurostat)

²⁹ https://iobe.gr/docs/research/RES_01_21112024_PRE_GR.pdf

Συνοχή (Υποδομές για ευπαθείς ομάδες - Υγεία – Κοινωνική ένταξη μέσω του πολιτισμού & τουρισμού)

Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας της Ε.Σ.Α.μεΑ, 7,9% του πληθυσμού της Περιφέρειας αντιμετωπίζει σοβαρή αναπηρία και 12,4% μέτριο περιορισμό δραστηριότητας /αναπηρία (2019). Επίσης, η Δυτική Ελλάδα είναι η 3η Περιφέρεια σε πληθυσμό Ρομά και η 1η σε αριθμό οικισμών (Υπουργείο Εργασίας, 2017). Το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού Ρομά στην Περιφέρεια (48%, δηλ. 7.659 άτομα) κατοικεί σε μικτούς καταυλισμούς (συνύπαρξη σπιτιών και πρόχειρων καταλυμάτων και συνήθως με προβλήματα πολεοδομικής οργάνωσης), ενώ 5% του πληθυσμού Ρομά (771 άτομα) κατοικεί σε άκρως υποβαθμισμένες περιοχές. Για την κάλυψη των αναγκών σε υποδομές για τις παραπάνω ευπαθείς ομάδες, λαμβάνεται υπόψη η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη 2021-2027, η Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, καθώς και η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά 2021-2030.

Η επίδοση της Περιφέρειας στον τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης βρίσκεται επίσης σε σχετικά μέτρια επίπεδα. Η Δυτική Ελλάδα υπολείπεται άλλων Περιφερειών σχετικά με τις υποδομές υγείας, καθώς καταγράφει 312 κλίνες κλειστής νοσηλείας ανά 100.000 άτομα, αποτελώντας την 4η Περιφέρεια με τις λιγότερες κλίνες. Ο αριθμός των κλινών είναι χαμηλότερος από τον μ.ό. της Ελλάδας (426 κλίνες), ενώ σημειώνεται ότι γενικά στην Ελλάδα ο αριθμός των διαθέσιμων κλινών είναι, με τη σειρά του, χαμηλότερος από το μ.ό. της ΕΕ (516 κλίνες), γεγονός που αναδεικνύει μια γενικότερη έλλειψη της χώρας σε υποδομές υγείας. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με τη χαμηλή αγοραστική δύναμη των κατοίκων της Περιφέρειας, καθώς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ³⁰ διαμορφώνεται στο 50% του ευρωπαϊκού μ.ό., οδηγούν στην ύπαρξη σημαντικού ποσοστού (12,8%) του πληθυσμού που αδυνατεί να καλύψει τις ιατρικές του ανάγκες. Το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο από τον μ.ό. στην Ελλάδα (11,6%) και συντριπτικά μεγαλύτερο από τον ευρωπαϊκό μ.ό. (2,2%).

Σύμφωνα με διαθέσιμους περιφερειακούς δείκτες στον τομέα του **πολιτισμού**, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας σημειώνει σχετικά μεγάλο ποσοστό χρήσεων γης για πολιτιστικές δραστηριότητες και δραστηριότητες αναψυχής, ίσο με τον μ.ό. της χώρας ενώ, αντίθετα, παρουσιάζει αρκετά χαμηλότερο ποσοστό ατόμων που απασχολούνται σε χώρους πολιτισμού. Επιπλέον, η Περιφέρεια παρουσιάζει μεγαλύτερη επισκεψιμότητα στους αρχαιολογικούς της χώρους σε αντίθεση με την επισκεψιμότητα των μουσείων, ωστόσο τα στοιχεία του 2022 παρουσιάζουν μια αρκετά σημαντική μείωση προσέλευσης της τάξης του 20-40% τόσο στους αρχαιολογικούς χώρους όσο και στα μουσεία³¹.

Ως προς τον τομέα του τουρισμού, η Περιφέρεια παρουσιάζει σημαντικά περιθώρια σύγκλισης, καθώς οι τουριστικές ροές τόσο αλλοδαπών όσο και ημεδαπών είναι περιορισμένες.³²

Σχετικά με τον **τουρισμό**, η Δυτική Ελλάδα αποτελεί μια μη τουριστικά αναπτυγμένη Περιφέρεια. Ειδικότερα, βρίσκεται 10^η στην κατάταξη ανάμεσα στις ελληνικές Περιφέρειες όσον αφορά στην τουριστική επισκεψιμότητα, εμφανίζοντας μείωση κατά σχεδόν 3,5% στις επισκέψεις το 2023, εν συγκρίσει με το προηγούμενο έτος³³. Η Δυτική Ελλάδα διαθέτει την 3^η χαμηλότερη τουριστική πίεση³⁴ ανάμεσα στις Περιφέρειες, έχοντας, ωστόσο, σημαντικές προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης, ιδίως σε τομείς όπως ο τουρισμός «ήλιος & θάλασσα», η κρουαζιέρα, ο πολιτιστικός και θρησκευτικός τουρισμός, καθώς και ο τουρισμός city break

³⁰ Eurostat [nama_10r_2gdp] 20.02.2024

³¹ Έκθεση κοινωνικών και οικονομικών τάσεων στις ελληνικές περιφέρειες, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), Μάρτιος 2024

³² Ibid.

³³ https://insete.gr/wp-content/uploads/2024/04/Eiserxomenos_Tourismos_Perifereiwn_2023_A.pdf

³⁴ Eurostat [tour_occ_nin2]

στην Πάτρα. Επιπλέον, σύμφωνα με το Σχέδιο Δράσης Τουρισμός 2030 για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας του ΙΝΣΕΤΕ³⁵, διαθέτει τους πόρους για την ανάπτυξη εναλλακτικών και συμπληρωματικών τουριστικών προϊόντων, όπως ο αγροτουρισμός, ο οικοτουρισμός και ο αθλητικός τουρισμός. Αυτά τα προϊόντα, σε συνδυασμό με την υλοποίηση επενδύσεων και δράσεων όπως ενδεικτικά η ενίσχυση αεροπορικής και σιδηροδρομικής συνδεσιμότητας της Περιφέρειας και έργα χωρικών αναπλάσεων, θα συμβάλουν στον εμπλουτισμό, τη διαφοροποίηση και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της περιοχής στους επιμέρους προορισμούς της, όπως η Ολυμπία.

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω των Ειδικών Στόχων RSO4.3, RSO4.5 και RSO4.6, και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών για προσβασιμότητα των ΑμεΑ και ευπαθών ομάδων (Ρομά) σε δημόσιες υποδομές, για ισότιμη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, καθώς και για αξιοποίηση των πολιτιστικών και τουριστικών πόρων που μπορούν να προσφέρουν δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης, οι οποίες θα ενισχύσουν ταυτόχρονα και την κοινωνική συνοχή.

Π4B: Ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδα

Αγορά Εργασίας

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας εμφανίζει σχετικά καλές επιδόσεις σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφέρειες, σε ότι αφορά την ανεργία, εξαιρουμένων των επιδόσεων της στην ανεργία των νέων. Πιο συγκεκριμένα, η επίδοσή της στη συνολική ανεργία είναι η 4η καλύτερη σε σχέση με τις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες (9,8%) και είναι χαμηλότερη από το ποσοστό ανεργίας συνολικά στην Ελλάδα (11,1%). Ακόμη, σχετικά καλή επίδοση παρουσιάζει και σε ζητήματα μακροχρόνιας ανεργίας, καθώς το ποσοστό των μακροχρόνιων ανέργων είναι 5,2%, μικρότερο από τον εθνικό (6,2%), αλλά υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό (2,2%) μ.ό. Ωστόσο, η Περιφέρεια διαθέτει σχετικά χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, για το 2023, εν συγκρίσει με τις λοιπές Περιφέρειες, με το 65,9% του πληθυσμού της (20-64 ετών) να απασχολείται σε κάποια θέση εργασίας³⁶, παραμένοντας κάτω από το εθνικό (67,4%), αλλά και από το ευρωπαϊκό αντίστοιχο ποσοστό που διαμορφώνεται σε 75,3%.

Τέλος, παρά τις καλές επιδόσεις της Περιφέρειας σε θέματα ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας, η ανεργία στους νέους (15-24 ετών) είναι αυξημένη (31,2%), μεγαλύτερη από την αντίστοιχη εθνική (26,7%), καθώς και υπερδιπλάσια σε σχέση με τον μ.ό. της Ευρώπης (14,5%), όπως και στις περισσότερες ελληνικές Περιφέρειες³⁷.

Ωστόσο, παρά τα σχετικά υψηλά ποσοστά ανεργίας των νέων στην Δυτική Ελλάδα, μόλις το 9,3% των νέων (15-24 ετών) βρίσκεται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (NEETs), το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό Περιφέρειας στην Ελλάδα. Το εν λόγω ποσοστό είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο εθνικό (11,6%), και σχεδόν ισούται με τον ευρωπαϊκό μ.ό. (9,20%). Το χαμηλό αυτό ποσοστό, αιτιολογείται ως ένα βαθμό από την υψηλή συμμετοχή των νέων της Περιφέρειας σε δραστηριότητες εκπαίδευσης και κατάρτισης. Πιο συγκεκριμένα, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας βρίσκεται ανάμεσα στις ελληνικές περιφέρειες με τα υψηλότερα ποσοστά νέων 18-24 ετών που συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές

³⁵ <https://insete.gr/greektourism2030/perifereia-dutikis-elladas/>

³⁶ Eurostat [lfst_r_lfe2empn] 13.12.2024

³⁷ Eurostat [lfst_r_lfu3rt] 13.12.2024

δραστηριότητες ή κατάρτιση (70%) τους τελευταίους 12 μήνες, βάσει στοιχείων του 2022, ξεπερνώντας τον εθνικό (65,7%) και προσεγγίζοντας τον ευρωπαϊκό μ.ό. (70,7%)³⁸.

Εκτός από το σχετικά χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, η Περιφέρεια εμφανίζει σημαντικό χάσμα ανάμεσα στα ποσοστά απασχόλησης ανδρών και γυναικών, το οποίο αποτελεί το 2ο μεγαλύτερο στην Ελλάδα, ανάμεσα στις ελληνικές Περιφέρειες. Ειδικότερα, το 52,8% των γυναικών και το 78,2% των ανδρών της Δυτικής Ελλάδας απασχολούνται σε κάποια θέση εργασίας. Αν και το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών υπερβαίνει το αντίστοιχο εθνικό (77,4%) και πλησιάζει το ευρωπαϊκό (79,7%), δεν συμβαίνει το ίδιο με το ποσοστό των γυναικών. Ο μ.ό. των γυναικών που απασχολούνται σε κάποια θέση εργασίας στην Ελλάδα ανέρχεται στο 57,6%, ενώ της Ευρωζώνης διαμορφώνεται στο 69,8%, ποσοστό υψηλότερο κατά περίπου 10 ποσοστιαίες μονάδες από αυτό της Δυτικής Ελλάδας. Ως εκ τούτου, το κενό στα ποσοστά απασχόλησης αντρών και γυναικών, ηλικίας 20-64 ετών, διαμορφώνεται στο 25,4%, ποσοστό σημαντικά μεγαλύτερο από τον εθνικό μ.ό. (19,8%) και ακόμη περισσότερο τον αντίστοιχο της ΕΕ-27 (10,2%) και της Ευρωζώνης (9,9%)³⁹, αναδεικνύοντας τα ζητήματα ανισότητας που βιώνουν οι γυναίκες στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας σχετικά με την πρόσβασή τους στην εργασία.

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω του Ειδικού Στόχου ESO4.1 και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών για βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση κυρίως ευπαθών ομάδων, και μέσω και της προώθησης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (κοινωνική επιχειρηματικότητα).

Κοινωνική Συνοχή (Οικονομικές Επιδόσεις - Φτώχεια - Κοινωνικός Αποκλεισμός)

Αναφορικά με τις οικονομικές επιδόσεις, η Περιφέρεια συνεισφέρει το 4,4% στο εθνικό ΑΕΠ, βάσει στοιχείων του 2022, καθώς η οικονομική δραστηριότητα της χώρας συγκεντρώνεται κυρίως σε δύο ελληνικές περιφέρειες (Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας). Αν και η Δυτική Ελλάδα βρίσκεται στα μέσα της κατάταξης σχετικά με την περιφερειακή συνεισφορά στο ΑΕΠ της χώρας (7η στην κατάταξη), διαθέτει ιδιαίτερα χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, μόλις στο 50% του ευρωπαϊκού μ.ό.

Όπως επισημαίνεται στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, η Δυτική Ελλάδα αντιμετωπίζει ιδιαίτερους κινδύνους σε θέματα κοινωνικής συνοχής, καθώς καταγράφει σημαντικά ποσοστά φτώχειας. Τα σχετικά χαμηλά ποσοστά απασχόλησης της Περιφέρειας, καθώς και το ιδιαίτερα χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, ενδεχομένως αιτιολογούν, μεταξύ άλλων παραγόντων, το ιδιαίτερα αυξημένο ποσοστό πληθυσμού της Περιφέρειας που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Ειδικότερα, η Δυτική Ελλάδα, με το εν λόγω ποσοστό να διαμορφώνεται στο 35,2%, είναι η Περιφέρεια με τη χειρότερη επίδοση, μετά την Πελοπόννησο, υπερβαίνοντας σημαντικά τον εθνικό (26,1%) και τον ευρωπαϊκό (21,6%) μ.ό. Οι οικονομικές αυτές συνθήκες, ενδεχομένως δεν ευνοούν την αξιοποίηση, καθώς και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων των κατοίκων της Περιφέρειας, οδηγώντας την σε κίνδυνο παγίδας ανάπτυξης ταλέντων, όπως αποτυπώνεται στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο.

Στο ίδιο πλαίσιο, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο αναδεικνύει, ως κρίσιμη παράμετρο την ένταξη και προσέλκυση περισσότερων ατόμων από περιθωριοποιημένες κοινότητες, όπως οι Ρομά και τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, στην εργασία ή στην αναζήτηση εργασίας, και βελτίωση της κοινωνικής τους ενσωμάτωσης. Σημειώνεται ότι το ποσοστό απασχόλησης Υψηλών Τρίτων Χωρών στη Δυτική Ελλάδα (62,8%) φαίνεται να βρίσκεται

³⁸ Eurostat [trng_ifs_22] 13.12.2024

³⁹ Eurostat [lfst_r_lfe2emprtn] 13.12.2024

πολύ κοντά στον εθνικό μ.ό. (62,9%), καθώς και στον αντίστοιχο ευρωπαϊκό (63%)⁴⁰. Παράλληλα, η Δυτική Ελλάδα αποτελεί την Περιφέρεια με τον μεγαλύτερο πληθυσμό Ρομά στην Ελλάδα, που υπολογίζεται στα 15.080 άτομα, αποτελώντας το 23% του πληθυσμού Ρομά⁴¹.

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω των Ειδικών Στόχων ESO4.6, ESO4.8, ESO4.9, ESO4.10, ESO4.11 και ESO4.12, και των αντίστοιχων τύπων δράσεων, στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών για αντιμετώπιση του κινδύνου της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, μέσω της παροχής κοινωνικής προστασίας και φροντίδας, της ισότιμης πρόσβασης σε υπηρεσίες, και της συμπερίληψης και ένταξης περιθωριοποιημένων ομάδων.

Π5: Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Χωρική Συνοχή

Η Δυτική Ελλάδα, όπως και οι άλλες περιφέρειες, αντιμετωπίζει δομικά προβλήματα ανισοτήτων ενδοπεριφερειακά, γεγονός που επιβάλλει την εφαρμογή δράσεων σε τοπικό επίπεδο για την αναστροφή και υπέρβαση αυτών. Παράλληλα, το φυσικό περιβάλλον και η ποικιλομορφία επιλογών προσφέρουν δυνατότητες προώθησης τοπικών δράσεων ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης.

Για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη, λαμβάνονται υπόψη τα ζητήματα που σχετίζονται άμεσα με τη βιώσιμη ανάπτυξη των αστικών κέντρων, καθώς και των περιφερειακών περιοχών, όπως αναδεικνύονται στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο: ελλείψεις στις δημόσιες συγκοινωνίες, αυξημένη χρήση ιδιωτικών μέσων και κατ' επέκταση αυξημένη ατμοσφαιρική ρύπανση, έλλειψη αστικού πρασίνου, αργή υιοθέτηση των βιώσιμων μεταφορών (ηλεκτροκίνηση), χαμηλά ποσοστά ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων, και αναποτελεσματική λειτουργία του τομέα των υδάτων.

Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας σε ότι αφορά τα παραπάνω ζητήματα έχει αποτυπωθεί στις αντίστοιχες ενότητες. Επιπλέον, σημειώνονται τα εξής: Σε ότι αφορά την ηλεκτροκίνηση, σημαντική υστέρηση καταγράφει η Δυτική Ελλάδα, όπως και οι λοιπές περιφέρειες της χώρας. Πιο συγκεκριμένα στη Δυτική Ελλάδα αντιστοιχούν μόλις 5,6 σημεία φόρτισης ανά 1 εκατ. κατοίκους, τη στιγμή που ο μ.ό. συνολικά στην Ελλάδα είναι 53,2 και ο μ.ό. της ΕΕ είναι 287,5 (σύμφωνα με το European Alternative Fuels Observatory και τη Eurostat).

Σε ότι αφορά την ανακύκλωση, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει αρκετά μεγάλο αριθμό μονάδων διαχείρισης αποβλήτων αλλά και μονάδων ανακύκλωσης και ανάκτησης συγκριτικά με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας. Σε ορίζοντα εξαετίας, από το 2014 έως το 2020, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας έχει αυξήσει (8,6%) το δυναμικό σε μονάδες διαχείρισης αποβλήτων, μειώνοντας τον πληθυσμό που εξυπηρετείται ανά μονάδα κατά 7,54%, ενώ ο αριθμός μονάδων ανακύκλωσης και ανάκτησης είναι ικανοποιητικός⁴².

Από την παραπάνω ανάλυση των αναγκών όπως διαμορφώνονται από την υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας, επιβεβαιώνονται οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές και η στρατηγική του Προγράμματος, που, μέσω των Ειδικών Στόχων RSO5.1 και

⁴⁰ Ibid

⁴¹ Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021 – 2030

⁴² https://iobe.gr/docs/research/RES_01_21112024_PRE_GR.pdf

RSO5.2, στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών που σχετίζονται με τη χωρική συνοχή και τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη όλων των εδαφικών τύπων και τοπικών πρωτοβουλιών της Περιφέρειας, εφαρμόζοντας ολοκληρωμένες τοποκεντρικές πολιτικές στα αστικά και μη αστικά κέντρα, και επιδιώκοντας την κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική ανάπτυξή τους, και την ενίσχυση της ελκυστικότητας και την ανάδειξη της ταυτότητάς τους.

7. Κυριότερα αποτελέσματα σχετικών αξιολογήσεων (σημείο ε ΚΚΔ 2021/1060)

Σε ότι αφορά την εξέταση του Προγράμματος ως προς τα κυριότερα συμπεράσματα σχετικών αξιολογήσεων (σημείο ε ΚΚΔ 2021/1060), σημειώνεται ότι λαμβάνεται υπόψη η Αξιολόγηση Επιπτώσεων του ΕΠ Δυτική Ελλάδα 2014-2020 (Δεκέμβριος 2023), προκειμένου αφενός για να διαπιστωθούν (ενδεχόμενα) αυξημένες χρηματοδοτικές ανάγκες λόγω του σημαντικού αριθμού έργων που τμηματοποιήθηκαν και συνεχίζουν να χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα Δυτική Ελλάδα 2021-2027, αφετέρου για τις καλές πρακτικές και τα διδάγματα.

Στο παραπάνω πλαίσιο, οι βασικές σχεδιαστικές παραδοχές του Προγράμματος έχουν λάβει υπόψη τα κυριότερα ευρήματα της αξιολόγησης επιπτώσεων της περιόδου 2014-2020:

- Την προστιθέμενη αξία του πολυθεματικού και πολυταμειακού χαρακτήρα του Προγράμματος, για τη συμβολή σε εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές και για την κάλυψη διαπιστωμένων αναγκών και την εξυπηρέτηση της λογικής της παρέμβασης·
- Τα σημαντικά επιτεύγματα της οικονομικής υποστήριξης προς τον επιχειρηματικό ιστό της Περιφέρειας, καθώς και της εκκίνησης της προσπάθειας για την ενεργειακή αναβάθμιση της περιοχής με τη διείσδυση του Φυσικού Αερίου·
- Τις επιπτώσεις από τα έργα αξιοποίησης φυσικής κληρονομιάς, προστασίας του περιβάλλοντος, αναβάθμισης αστικών και περιαστικών χώρων, και της δημιουργίας πόλων έλξης (τουριστικών, πολιτιστικών, και φυσικών), όπου **καταγράφεται αύξηση της επισκεψιμότητας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.**
- Τη **σημαντική υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας κυρίως ως προς τη διάσταση της κοινωνικής ένταξης**, με αποτέλεσμα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Ειδικότερα, μέσω πλήθους κοινωνικών δομών σε όλη την Περιφέρεια, για την παροχή ποιοτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών φροντίδας προς ευάλωτες ομάδες, μακροπρόθεσμα δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για τη μετάβαση από την ιδρυματική στην κοινωνική φροντίδα και την αποϊδρυματοποίηση·
- Την ανάπτυξη κουλτούρας συνεργασίας μεταξύ ΜΜΕ και ερευνητικών φορέων, την κινητοποίηση του επιχειρηματικού τομέα για τη συμμετοχή του στην έρευνα, την εισαγωγή καινοτομιών και την εμπορική αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων, και την προσέλκυση και δημιουργία οικοσυστήματος νεοφυών επιχειρήσεων στην Περιφέρεια, **δημιουργώντας μια σημαντική κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων που μπορούν δυναμικά να υλοποιήσουν επενδύσεις σε περισσότερο προηγμένους τομείς.**
- Την **ανάγκη ολοκλήρωσης των τμηματοποιημένων έργων, κυρίως των σημαντικών λιμενικών υποδομών Κατάκολου και Κυλλήνης, και σημαντικών έργων ύδρευσης.**
- Τη συμβολή στους γενικούς στόχους της Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιοχή Αδριατικής και Ιονίου (EUSAIR), ειδικότερα στον Πυλώνα 2 (Σύνδεση της περιοχής) και τον θεματικό τομέα «Θαλάσσιες μεταφορές», και στον Πυλώνα 3 (Ποιότητα περιβάλλοντος) και το θαλάσσιο περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα.

Επιπλέον, λαμβάνονται υπόψη οι (οριζόντιες) αξιολογήσεις επιπτώσεων της ΠΠ14-20, για τις χωρικές επενδύσεις, και για την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης, προκειμένου για την επιβεβαίωση των βασικών σχεδιαστικών παραδοχών και της στρατηγικής στόχευσης του Προγράμματος.

Συγκεκριμένα, από την αναδρομική μελέτη των χωρικών εργαλείων αναδείχτηκε ένας μικρός, αλλά σημαντικός αριθμός καινοτόμων πρακτικών, που επέδρασε θετικά στην υλοποίηση των

χωρικών στρατηγικών. Η καινοτομία που εντοπίστηκε αφορά κατά κανόνα την καινοτομία της διαδικασίας (process innovation) και ειδικότερα την οργανωσιακή καινοτομία: στη διάγνωση των αναγκών και των προκλήσεων, στις διαδικασίες διαβούλευσης, στη διακυβέρνηση, και στην υποστήριξη των τοπικών οικονομιών με μέτρα ενίσχυσης της μικρής επιχειρηματικότητας μέσω θερμοκοιτίδων, hubsports, τοπικών συμφώνων ποιότητας, συγκρότησης clusters MME.

Στο παραπάνω πλαίσιο, σε όλα τα περιφερειακά Προγράμματα έγιναν σχετικές προσαρμογές στο σύστημα διακυβέρνησης των εν λόγω στρατηγικών της περιόδου 2021-2027.

Από την αναδρομική μελέτη των χωρικών εργαλείων αναδείχτηκε επίσης ότι η βιωσιμότητα, η ολοκληρωμένη προσέγγιση και η τοποκεντρική προσέγγιση αποτελούν ένα τρίγωνο αλληλοεπηρεαζόμενων και αμφίδρομων εννοιών που βρίσκονται σε μεταξύ τους συνάρτηση. Συνεπώς, οι στρατηγικές που παρουσίασαν καλές επιδόσεις στους δείκτες αποτελέσματος, και που έλαβαν υπόψη την ωριμότητα των δράσεων, την κατά το δυνατό πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση, και την τοποθέτηση ειδικών, τοπικών ζητημάτων και ιδιαιτεροτήτων στον πυρήνα της αναζήτησης λύσεων ευρύτερων προκλήσεων (τοποκεντρική προσέγγιση), παρουσιάζουν και πιο βιώσιμα αποτελέσματα σε ζητήματα:

- περιβάλλοντος και μείωσης εκπομπών ρύπων,
- ανάδειξης τοπικού πολιτιστικού/τουριστικού προϊόντος,
- κατάρτισης και δια βίου μάθησης απασχολούμενων και ανέργων,
- τοπικής επιχειρηματικότητας.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις έχουν ληφθεί υπόψη στη λογική της παρέμβασης και τις βασικές σχεδιαστικές παραδοχές του Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2021-2027, όπως αποτυπώνεται και από τους συναφείς Ειδικούς Στόχους/Στόχους Πολιτικής με τους οποίους θα συνδυαστούν οι δράσεις των Ειδικών Στόχων RSO5.1 και RSO5.2.

Σε ότι αφορά την αξιολόγηση των περιφερειακών στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης της περιόδου 2014-2020, το κύριο επίτευγμα από τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των σχετικών δράσεων στη Δυτική Ελλάδα αφορά στην επιτυχή ενεργοποίηση των (σημαντικών) δυνατοτήτων του περιφερειακού οικοσυστήματος ETAK σε μεγάλο βαθμό. Δευτερεύοντα επιτεύγματα αποτέλεσαν η ισχυροποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιφερειακής οικονομίας, καθώς και η ανάπτυξη σημαντικών δεξιοτήτων διαχείρισης χρηματοδοτικών εργαλείων στο στελεχιακό δυναμικό της περιφέρειας. Επιπλέον, οι δράσεις που συνεισέφεραν στην περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης σχεδιάστηκαν σε συμφωνία με τα αποτελέσματα διαβούλευσης με τους συμμετόχους της τετραπλής έλικας και παρουσίασαν σημαντικές ερευνητικές προτάσεις. Θέματα που χρήζουν βελτίωσης είναι η χωρική ανισοκατανομή των ενισχύσεων, λόγω της συγκέντρωσης επιχειρήσεων εντάσεως γνώσης και τεχνολογίας και της ύπαρξης σημαντικών δομών εκπαίδευσης κι έρευνας στην ΠΕ Αχαΐας, καθώς και η αδυναμία προσέλκυσης μεγαλύτερου ενδιαφέροντος των επιχειρήσεων σε ορισμένες από τις προσκλήσεις, λόγω της προκήρυξης προγραμμάτων ενίσχυσης έργων ETAK ευρύτερης στόχευσης από τομεακά προγράμματα και αντίθετα της κατεύθυνσης στοχευμένα στους τομείς προτεραιότητας της Δυτικής Ελλάδας των περιφερειακών δράσεων. Οι παραπάνω διαπιστώσεις έχουν ληφθεί υπόψη στον σχεδιασμό των παρεμβάσεων του ΣΠ1 (Ειδικό Στόχοι RSO1.1, RSO1.2 και RSO1.3), ως αναπαραγωγή καλών πρακτικών.

8. Πρόοδος επίτευξης οροσίων Προγράμματος (σημείο στ ΚΚΔ 2021/1060)

8.1. Γενική επισκόπηση προόδου υλοποίησης Προγράμματος έως το έτος 2024

Στην παρούσα ενότητα, εξετάζεται η συνολική πορεία προόδου του Προγράμματος, με βάση τα μέχρι 31/12/2024 επικαιροποιημένα στοιχεία υλοποίησης. Ειδικότερα μέχρι τη λήξη του 2024 είχαν ενταχθεί 313 πράξεις συνολικής δημόσιας δαπάνης περί τα 425εκατ. € (67,6% των πόρων του Προγράμματος) και είχαν δηλωθεί από τους Δικαιούχους δαπάνες 84,6εκατ. € (αντιστοιχούν στο 13,47% των πόρων του Προγράμματος).

Ανά Ταμείο:

- Στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ είχαν ενταχθεί 225 πράξεις συνολικής ΔΔ περί τα 345,9εκατ. € (αντιστοιχούν στο 74,3% των πόρων του εν λόγω Ταμείου) και οι δαπάνες ανήλθαν σε 56,6εκατ. € (12,2% των πόρων του ΕΤΠΑ).
- Στο πλαίσιο του ΕΚΤ+ είχαν ενταχθεί 88 πράξεις συνολικής ΔΔ περί τα 79εκατ. € (αντιστοιχούν στο 48,6% των πόρων του ΕΚΤ+) και οι δαπάνες ανήλθαν σε 28,1εκατ. € (17,2% των πόρων του ΕΚΤ+).

Αναλυτικά στοιχεία ανά Προτεραιότητα και Ειδικό Στόχο παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Προγραμματικά στοιχεία		Ενεργοποίηση έως 31/12/24				
Προτεραιότητα - ΕΣ/ Ταμείο	Υφιστάμενη ΔΔ (€)	Αρ. επιλεγμένων πράξεων	Συνολικό κόστος επιλεγμένων πράξεων	% εντάξεων	Δαπάνες	% απορρόφησης
RSO1.1	17.000.000,00 €	1	1.654.000,00 €	9,73%	0,00 €	0,00%
RSO1.2	8.304.450,00 €	2	5.287.726,08 €	63,67%	0,00 €	0,00%
RSO1.3	45.500.000,00 €	114	37.690.962,30 €	82,84%	14.956.416,80 €	32,87%
Π1 (ΕΤΠΑ)	70.804.450,00 €	117	44.632.688,38 €	63,04%	14.956.416,80 €	21,12%
RSO2.1	32.500.000,00 €	40	46.929.544,58 €	144,40%	5.780.969,11 €	17,79%
RSO2.2	20.000.000,00 €	0	0,00 €	0,00%	0,00 €	0,00%
RSO2.3	11.000.000,00 €	1	11.437.502,61 €	103,98%	0,00 €	0,00%
RSO2.4	19.000.000,00 €	4	17.727.827,91 €	93,30%	2.615.834,55 €	13,77%
RSO2.5	34.500.000,00 €	11	27.744.200,85 €	80,42%	6.790.105,94 €	19,68%
RSO2.7	20.868.612,00 €	2	10.136.093,00 €	48,57%	0,00 €	0,00%
Π2 (ΕΤΠΑ)	137.868.612,00 €	58	113.975.168,95 €	82,67%	15.186.909,60 €	11,02%
RSO3.1	2.500.000,00 €	2	7.966.810,58 €	318,67%	55.600,08 €	2,22%
RSO3.2	42.541.029,00 €	8	53.535.700,43 €	125,84%	4.168.013,32 €	9,80%
Π3 (ΕΤΠΑ)	45.041.029,00 €	10	61.502.511,01 €	136,55%	4.223.613,40 €	9,38%
RSO4.2	45.100.000,00 €	3	10.587.054,28 €	23,47%	1.866.698,51 €	4,14%
RSO4.3	3.500.000,00 €	0	0,00 €	0,00%	0,00 €	0,00%
RSO4.5	25.500.000,00 €	10	29.876.137,92 €	117,16%	0,00 €	0,00%
RSO4.6	17.982.056,00 €	7	22.802.292,82 €	126,81%	6.888.504,80 €	38,31%
Π4Α (ΕΤΠΑ)	92.082.056,00 €	20	63.265.485,02 €	68,71%	8.755.203,31 €	9,51%
ESO4.1	16.800.000,00 €	31	4.092.059,72 €	24,36%	823.612,79 €	4,90%
ESO4.6	25.938.992,00 €	1	25.499.950,56 €	98,31%	9.981.002,08 €	38,48%
ESO4.8	18.200.000,00 €	4	7.199.925,05 €	39,56%	0,00 €	0,00%
ESO4.9	6.000.000,00 €	0	0,00 €	0,00%	0,00 €	0,00%
ESO4.10	7.150.000,00 €	0	0,00 €	0,00%	0,00 €	0,00%
ESO4.11	77.350.000,00 €	47	39.576.403,05 €	51,17%	17.051.236,42 €	22,04%
ESO4.12	8.000.000,00 €	3	1.822.154,85 €	22,78%	94.999,44 €	1,19%
Π4Β (ΕΚΤ+)	159.438.992,00 €	86	78.190.493,23 €	49,04%	27.950.850,73 €	17,53%

Προγραμματικά στοιχεία		Ενεργοποίηση έως 31/12/24				
Προτεραιότητα - ΕΣ/ Ταμείο	Υφιστάμενη ΔΔ (€)	Αρ. επιλεγμένων πράξεων	Συνολικό κόστος επιλεγμένων πράξεων	% εντάξεων	Δαπάνες	% απορρόφησης
RSO5.1	81.290.232,00 €	15	58.363.495,74 €	71,80%	12.876.520,76 €	15,84%
RSO5.2	31.254.504,00 €	0	0,00 €	0,00%	0,00 €	0,00%
Π5 (ΕΤΠΑ)	112.544.736,00 €	15	58.363.495,74 €	51,86%	12.876.520,76 €	11,44%
TB ΕΤΠΑ	7.293.748,00 €	5	4.180.870,50 €	57,32%	570.791,77 €	7,83%
Π6 (ΕΤΠΑ)	7.293.748,00 €	5	4.180.870,50 €	57,32%	570.791,77 €	7,83%
TB ΕΚΤ+	3.373.579,00 €	2	921.567,56 €	27,32%	119.174,20 €	3,53%
Π7 (ΕΚΤ+)	3.373.579,00 €	2	921.567,56 €	27,32%	119.174,20 €	3,53%
Σύνολο ΕΤΠΑ	465.634.631,00 €	225	345.920.219,60 €	74,29%	56.569.455,64 €	12,15%
Σύνολο ΕΚΤ+	162.812.571,00 €	88	79.112.060,79 €	48,59%	28.070.024,93 €	17,24%
Σύνολο ΠεΠ	628.447.202,00 €	313	425.032.280,39 €	67,63%	84.639.480,57 €	13,47%

Σε επίπεδο Προτεραιοτήτων, όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα:

Στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ, στην Προτεραιότητα 3 καταγράφονται ιδιαίτερα πιεστικές χρηματοδοτικές ανάγκες (οι εντάξεις αντιστοιχούν στο 136,5% των διαθέσιμων πόρων της Π3) και κυρίως στον Ειδικό Στόχο RSO3.1 (οι εντάξεις είναι 3,2 φορές μεγαλύτερες της διαθέσιμης ΔΔ). Επίσης αυξημένες χρηματοδοτικές ανάγκες εντοπίζονται και στους Ειδικούς Στόχους RSO2.4, RSO2.5, όπως και στον RSO4.6 (όπου οι εντάξεις είναι 1,3 φορές μεγαλύτερες της διαθέσιμης ΔΔ).

Σε ότι αφορά τις λοιπές Προτεραιότητες του ΕΤΠΑ καταγράφεται συνολικά ικανοποιητική ενεργοποίηση, και υστέρηση σε μεμονωμένους Ειδικούς Στόχους όπως οι RSO2.2 και RSO4.3, καθώς και ο RSO1.1 με ενεργοποίηση 9,73%. Σε ότι αφορά τον RSO4.3, οι σχετικοί τύποι δράσεων παρουσιάζουν σχετικά περιορισμένο ενδιαφέρον και χαμηλό βαθμό ωριμότητας, ενώ ο RSO2.2 δεν έχει ακόμα ενεργοποιηθεί. Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο RSO1.1, που σχετίζεται με την Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, παρά την ολοκλήρωση της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ) και στους έξι (6) τομείς της στρατηγικής, εκκρεμεί η σύμφωνη γνώμη του ΟΠΣΚΕ (Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Κρατικών Ενισχύσεων) για την υποδοχή των προτάσεων της σχετικής πρόσκλησης προς επιχειρήσεις και φορείς έρευνας.

Αναφορικά με την Προτεραιότητα Π5, και τις στρατηγικές χωρικής ανάπτυξης (ΒΑΑ και λοιπές χωρικές στρατηγικές), η πρόοδος ενεργοποίησης είναι ανάλογη της προόδου και της κατά περίπτωση έγκρισης αυτών.

Στο πλαίσιο του ΕΚΤ+, η Προτεραιότητα 4B έχει ενεργοποιηθεί ικανοποιητικά σε ποσοστό 49%, που αντιστοιχεί σε περίπου 78,2εκατ. €, ωστόσο εμφανίζεται υστέρηση στην ενεργοποίηση των Ειδικών Στόχων ESO4.9 και ESO4.10.

8.2. Πρόοδος επίτευξης οροσήμων

Σε ότι αφορά το πλαίσιο επίδοσης και την αστοχία επίτευξης των οροσήμων που είχαν τεθεί για το 2024⁴³ στους δείκτες εκροής, οι βασικοί λόγοι εντοπίζονται στα ακόλουθα:

- σε καθυστερήσεις για σύμφωνη γνώμη του ΟΠΣΚΕ (επηρεάζει δράσεις που συνδέονται με την περιφερειακή διάσταση της ΕΣΕΕ και τη Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης),

⁴³ Βάσει της διαβίβασης δεδομένων μέσω SFC2021 με στοιχεία ΟΠΣ 31.12.2024

- στην εκκρεμότητα αποσαφήνισης του πλαισίου για την ολιστική προσέγγιση των παρεμβάσεων για τα λύματα,
- στην αναμονή οριστικοποίησης των Στρατηγικών χωρικής ανάπτυξης (ΒΑΑ και λοιπές ΟΧΕ),
- σε καθυστερήσεις οριστικοποίηση του πλαισίου εφαρμογής διαφόρων δράσεων από τα αρμόδια Υπουργεία (πχ για τη δράση HELIOS+, για θέματα των νέων ΤΟΜΥ και ψυχικής υγείας),
- σε μη ενεργοποίηση κάποιων δράσεων λόγω σχετικά περιορισμένου ενδιαφέροντος και χαμηλού βαθμού ωριμότητας,
- στη μη ολοκλήρωση των εντάξεων για έργα που ωρίμασαν την περίοδο 2014–2020,
- σε αστοχίες στοχοθέτησης κάποιων δεικτών κατά τον αρχικό σχεδιασμό, καθώς και στη φύση ορισμένων δεικτών που η μέτρησή τους επιτυγχάνεται με την ολοκλήρωση της πράξης παρά το γεγονός ότι καταγράφονται ενταγμένες πράξεις.

Τα παραπάνω παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα ανά Προτεραιότητα και Ειδικό Στόχο.

Προγραμματικά στοιχεία					Ενεργοποίηση (έως 31/12/2024)			Σχόλια	
Προτεραιότητα	Ειδικός Στόχος	Δείκτης Εκροών		Μονάδα μέτρησης	Ορόσημο (2024)	Τιμή στόχος ενταγμένων	Τιμή υλοποίησης		% επίτευξης ως προς ορόσημο (2024)
Π1	RSO1.1	RCO01	Υποστηριζόμενες επιχειρήσεις (από τις οποίες: πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες, μεγάλες)	Επιχειρήσεις	19	0	0	0.0%	Βλ. σχόλιο RCO02.
Π1	RSO1.1	RCO02	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με επιχορηγήσεις	Επιχειρήσεις	19	0	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς δεν ενεργοποιήθηκε σχετική δράση (έργα συνεργασίας επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων), λόγω του ότι έπρεπε να προηγηθεί η διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης.
Π1	RSO1.1	RCO06	Ερευνητές που εργάζονται σε υποστηριζόμενες ερευνητικές εγκαταστάσεις	Ετήσια ΙΠΑ (Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης)	1	0	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς δεν ενεργοποιήθηκε σχετική δράση (συστάδες καινοτομίας), λόγω του ότι έπρεπε να προηγηθεί η διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης.
Π1	RSO1.1	RCO10	Επιχειρήσεις που συνεργάζονται με ερευνητικούς οργανισμούς	Επιχειρήσεις	54	0	0	0.0%	Ο δείκτης συνδέεται με τη δράση του Μηχανισμού για τη διακυβέρνηση, παρακολούθηση και υποστήριξη της υλοποίησης της ΠΣΕΕ. Η σχετική πράξη εντάχθηκε στο Πρόγραμμα τον Απρίλιο του 2024, ωστόσο παρακολουθείται με μη επιχειρησιακούς δείκτες. Οι εν λόγω δείκτες πρόκειται να ενσωματωθούν στο Πρόγραμμα στο πλαίσιο της επικείμενης αναθεώρησης, ενώ ο υφιστάμενος δείκτης RCO10 πρόκειται να συνδεθεί με άλλον τύπο δράσης.
Π1	RSO1.2	RCO01	Υποστηριζόμενες επιχειρήσεις (από τις οποίες: πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες, μεγάλες)	Επιχειρήσεις	33	0	0	0.0%	Βλ. σχόλιο RCO02.
Π1	RSO1.2	RCO02	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με επιχορηγήσεις	Επιχειρήσεις	33	0	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς δεν ενεργοποιήθηκε σχετική δράση (ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων). Η εν λόγω δράση διαγράφεται στο πλαίσιο της αναθεώρησης και σχετικές παρεμβάσεις προβλέπεται να υλοποιηθούν μέσω του νέου ειδικού στόχου 1.6 (STEP - τομέας προηγμένης τεχνολογίας).
Π1	RSO1.3	RCO01	Υποστηριζόμενες επιχειρήσεις (από τις οποίες: πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες, μεγάλες)	Επιχειρήσεις	128	362	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς δεν υπήρξαν εκροές έως 31/12/2025 (βλ. αιτιολογία RCO02 & RCO04).
Π1	RSO1.3	RCO02	Επιχειρήσεις που υποστηρίζονται με επιχορηγήσεις	Επιχειρήσεις	128	112	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς δεν ολοκληρώθηκαν επενδυτικά σχέδια έως 31/12/2024. Επισημαίνεται ωστόσο ότι έχουν ενταχθεί έργα κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο της δράσης "Σύγχρονη Μεταποίηση στη Δυτική Ελλάδα - Ενίσχυση του μεγέθους και της ανταγωνιστικότητας Μεταποιητικών και λυιτών επιχειρήσεων της ΠΔΕ" (πρόκειται για έργα που ωρίμασαν στο πλαίσιο της ΠΠ 2014 - 2020)
Π1	RSO1.3	RCO04	Επιχειρήσεις χωρίς χρηματοδοτική υποστήριξη	Επιχειρήσεις	112	400	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, ωστόσο έχει ενταχθεί σχετική πράξη (Ιούνιος 2024), στο πλαίσιο της οποίας αναμένονται εκροές εντός του 2025.
Π1	RSO1.3	RCO05	Νέες επιχειρήσεις που υποστηρίζονται	Επιχειρήσεις	46	0	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς δεν ενεργοποιήθηκε σχετική δράση (που να αφορά νέες επιχειρήσεις). Επίσης, επίκειται μεταβολή στον στόχο του δείκτη (μείωση) στο πλαίσιο της αναθεώρησης, καθώς λόγω επικαιροποίησης του αρχικού σχεδιασμού πλέον συνδέεται με μια δράση έναντι δύο που ήταν αρχικά.
Π2	RSO2.4	RCO25	Αντιπλημμυρικά έργα σε ακτές, όχθες ποταμών και λιμνών που κατασκευάστηκαν ή ενισχύθηκαν πρόσφατα	Χιλιόμετρα	60	6	0	0.0%	Δεν έχει επιτευχθεί το ορόσημο. Σημειώνεται ότι έγινε λανθασμένη στοχοθέτηση του δείκτη κατά τον αρχικό σχεδιασμό (θα έπρεπε να ήταν μικρότερη). Συνακόλουθα δεν είναι ορθή η τιμή του οροσήμου. Επίκειται τροποποίηση του στόχου του δείκτη στο πλαίσιο της αναθεώρησης αφενός λόγω των λανθασμένων αρχικών υποθέσεων, αφετέρου λόγω αλλαγών στη χρηματοδοτική του βαρύτητα. Σημειώνεται ωστόσο ότι ο δείκτης έχει ενεργοποιηθεί μέσω 3 έργων με συνολικό στόχο 6χλμ., τα οποία είναι σε στάδιο υλοποίησης.

Προτεραιότητα	Ειδικός Στόχος	Προγραμματικά στοιχεία			Ενεργοποίηση (έως 31/12/2024)			Σχόλια	
		Δείκτης Εκρών	Μονάδα μέτρησης	Ορόσημο (2024)	Τιμή στόχος ενταγμένων	Τιμή υλοποίησης	% επίτευξης ως προς ορόσημο (2024)		
Π2	RSO2.4	RCO28	Περιοχές που καλύπτονται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές	Εκτάρια	11.318	0	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς έως την περίοδο αναφοράς δεν είχαν ενταχθεί πράξεις.
Π2	RSO2.4	RCO121	Περιοχή που καλύπτεται από μέτρα προστασίας από φυσικές καταστροφές που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή (εκτός των πλημμυρών και των ανεξέλεγκτων πυρκαγιών)	Εκτάρια	1.122.282	11.318	11.318	1.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, ωστόσο καταγράφεται τιμή υλοποίησης στο πλαίσιο μιας πράξης.
Π2	RSO2.5	RCO30	Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για τα συστήματα διανομής των δημόσιων δικτύων ύδρευσης	Χιλιόμετρα	30	216,16	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς από τα ενταγμένα έργα δεν καταγράφηκαν ολοκληρωμένες εκροές έως 31/12/2024.
Π2	RSO2.5	RCO31	Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για το δημόσιο δίκτυο συλλογής λυμάτων	Χιλιόμετρα	10	0	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς έως την περίοδο αναφοράς δεν είχαν ενεργοποιηθεί σχετικές δράσεις. Σημειώνεται ότι εκκρεμεί η αποσαφήνιση του πλαισίου για την ολιστική προσέγγιση των σχετικών παρεμβάσεων.
Π2	RSO2.7	RCO37	Επιφάνεια των τόπων Natura 2000 που καλύπτονται από μέτρα προστασίας και αποκατάστασης	Εκτάρια	2,800	0	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς έως την περίοδο αναφοράς δεν είχαν ενταχθεί πράξεις.
Π4Α	RSO4.5	RCO69	Χωρητικότητα νέων ή εκσυγχρονισμένων εγκαταστάσεων υγειονομικής περιθαλψής	άτομα/έτος	40.692	549.282	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς από τα ενταγμένα έργα δεν καταγράφηκαν μετρήσιμες εκροές έως 31/12/2024. Πρόκειται για έργα που εντάχθηκε τον Ιούνιο 2024 και οι πρώτες εκροές εκτιμώνται έως τέλος 2025.
Π4Β	ESO4.1	EEO02	άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων	αριθμός ατόμων	1.000	-	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς δεν ενεργοποιήθηκε σχετική δράση.
Π4Β	ESO4.1	PSO799	Αριθμός υποστηριζόμενων υφιστάμενων και νέων φορέων κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας	Αριθμός επιχειρήσεων	10	-	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο. Ωστόσο, σημειώνεται ότι έχουν ενταχθεί περί τα 30 έργα, από τα οποία οι πρώτες εκροές αναμένονται εντός του 2025.
Π4Β	ESO4.6	PSO798	Αριθμός δομών για την ένταξη παιδιών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	αριθμός φορέων/οντοτήτων	291	-	384	132.0%	Το ορόσημο έχει επιτευχθεί.
Π4Β	ESO4.8	EEO02	άνεργοι, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων	αριθμός ατόμων	267	-	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς δεν ενεργοποιήθηκε σχετική δράση (τροποποιήθηκε ο αρχικός προγραμματισμός και η ενεργοποίηση σχετικών δράσεων μεταφέρθηκε μετά το 2024).
Π4Β	ESO4.8	PSO793	αριθμός φορέων που υλοποιούν δράσεις ενεργής ένταξης ατόμων μειονεκτουσών ομάδων	αριθμός φορέων/οντοτήτων	3	-	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο. Σημειώνεται ωστόσο ότι έχει ενταχθεί ένα σχετικό έργο.
Π4Β	ESO4.8	PSO805	αριθμός δομών για την ένταξη φοιτητών με αναπηρία και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	αριθμός φορέων/οντοτήτων	3	-	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο. Σημειώνεται ωστόσο ότι έχουν ενταχθεί 3 σχετικά έργα.
Π4Β	ESO4.9	EEO13	υπήκοοι τρίτων χωρών	Αριθμός ατόμων	162	-	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο, καθώς οι διαδικασίες για το πλαίσιο ενεργοποίησης της δράσης (HELIOS+) ολοκληρώθηκαν εντός του 2024. Ειδικότερα, τον 8/2024 έγινε ο ορισμός της "Ειδικής Υπηρεσίας Συντονισμού και Διαχείρισης Προγραμμάτων Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων" ως ΕΦΔ του ΠεΠ «Δυτική Ελλάδα 2021-2027» για την διαχείριση της σχετικής δράσης και τον 11/2024 εκδόθηκε πρόσκληση από τον εν λόγω φορέα για την υποβολή σχετικών προτάσεων. Εκτιμάται ότι εντός του 2025 θα γίνουν οι εντάξεις σχετικών πράξεων.
Π4Β	ESO4.10	EEO18	αριθμός υποστηριζόμενων δημόσιων διοικήσεων ή δημόσιων υπηρεσιών σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο	οντότητες	1	-	0	0.0%	Δεν επετεύχθη το ορόσημο. Ο δείκτης συνδέεται με τη δράσεις για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των Ρομά. Λόγω χαμηλής ωριμότητας των σχετικών δράσεων δεν κατέστη εφικτό να γίνει η ενεργοποίησή τους έως το 2024.

Προγραμματικά στοιχεία					Ενεργοποίηση (έως 31/12/2024)			Σχόλια	
Προτεραιότητα	Ειδικός Στόχος	Δείκτης Εκρών		Μονάδα μέτρησης	Ορόσημο (2024)	Τιμή στόχος ενταγμένων	Τιμή υλοποίησης		% επίτευξης ως προς ορόσημο (2024)
Π4B	ESO4.11	PSO792	Αριθμός ληπτών voucher για την ένταξη παιδιών σε δομές φροντίδας και δημιουργικής απασχόλησης	Αριθμός ατόμων	4.808	-	5.486	114.1%	Το ορόσημο έχει επιτευχθεί.
Π4B	ESO4.11	PSO796	αριθμός συνεχιζόμενων κοινωνικών δομών που υποστηρίζονται	Αριθμός δομών (οντότητες)	39	-	39	100.0%	Το ορόσημο έχει επιτευχθεί.
Π4B	ESO4.11	PSO801	αριθμός συνεχιζόμενων δομών υγείας που υποστηρίζονται	Αριθμός δομών (οντότητες)	17	-	17	100.0%	Το ορόσημο έχει επιτευχθεί.
Π4B	ESO4.11	PSO806	αριθμός νέων δομών υγείας που υποστηρίζονται	Αριθμός δομών ή/και φορέων (οντότητες)	10	-	0	0.0%	Δεν επιτεύχθη το ορόσημο. Δεν κατέστη εφικτό να ενεργοποιηθούν σχετικές δράσεις έως την περίοδο αναφοράς. Εκκρεμούν διευθετήσεις με το Υπ. Υγείας για θέματα των νέων ΤΟΜΥ και ψυχικής υγείας.
Π4B	ESO4.11	PSO807	αριθμός νέων κοινωνικών δομών που υποστηρίζονται	Αριθμός δομών (οντότητες)	5	-	0	0.0%	Δεν επιτεύχθη το ορόσημο. Σημειώνεται ότι αρχικά ο δείκτης προβλέπονταν να τροφοδοτηθεί από ΣΥΔ ΑμεΑ. Ωστόσο κατόπιν επικαιροποίησης του αρχικού σχεδιασμού, πρόκειται να στηριχθούν και άλλες κατηγορίες νέων κοινωνικών δομών (ΚΗΦΗ, ΔΠΒΑ), για τις οποίες έχει ήδη εκδοθεί σχετική πρόσκληση. Επίκειται σχετικές τροποποιήσεις στο πλαίσιο της αναθεώρησης. Τέλος, σημειώνεται ότι για τη δράση της ΣΥΔ ΑμεΑ διαπιστώθηκε περιορισμένο ενδιαφέρον από τους φορείς και δεν κατέστη εφικτό να ενταχθεί στο Πρόγραμμα σχετική δράση.
Π4B	ESO4.12	PSO797	Αριθμός φορέων που υλοποιούν δράσεις στο πλαίσιο της «Εγγύησης για το παιδί»	Αριθμός φορέων	3	-	0	0.0%	Δεν επιτεύχθη το ορόσημο. Δεν ενεργοποιήθηκε κάποια δράση εντός της περιόδου αναφοράς.
Π4B	ESO4.12	PSO802	Αριθμός υποστηριζόμενων δομών αστέγων	αριθμός δομών (φορείς/οντότητες)	3	-	3	100.0%	Το ορόσημο έχει επιτευχθεί.
Π5	RSO5.1	RCO58	Υποδομές για ποδηλασία που υποστηρίζονται*	Χιλιόμετρα	7,5	0	0	0.0%	Το ορόσημο δεν επιτεύχθη. Σημειώνεται ωστόσο ότι έχουν εγκριθεί χωρικές στρατηγικές που θα τροφοδοτήσουν τον δείκτη και έχει εκδοθεί σχετική πρόσκληση υποβολής προτάσεων.
Π6	TB ΕΤΠΑ	PSO692b	Άτομα που εκπαιδεύτηκαν/καταρτίστηκαν εκτός Δικαιούχων	άτομα	60	130	0	0.0%	Δεν επιτεύχθη το ορόσημο, καθώς από τα ενταγμένα έργα δεν καταγράφηκαν ολοκληρωμένες εκροές έως 31/12/2024.
Π6	TB ΕΤΠΑ	PSO694	Δικαιούχοι που υποστηρίζονται	δικαιούχοι	43	0	0	0.0%	Δεν επιτεύχθη το ορόσημο, καθώς δεν ενεργοποιήθηκε σχετική δράση.
Π7	TB ΕΚΤ+	PSO692b	Άτομα που εκπαιδεύτηκαν/καταρτίστηκαν εκτός Δικαιούχων	άτομα	10	0	0	0.0%	Δεν επιτεύχθη το ορόσημο, καθώς δεν ενεργοποιήθηκε σχετική δράση.
Π7	TB ΕΚΤ+	PSO694	Δικαιούχοι που υποστηρίζονται	δικαιούχοι	27	0	0	0.0%	Δεν επιτεύχθη το ορόσημο, καθώς από τα ενταγμένα έργα δεν καταγράφηκαν ολοκληρωμένες εκροές έως 31/12/2024.

9. Αναγκαιότητα αναθεώρησης Προγράμματος - Πρόταση οριστικής κατανομής ποσού ευελιξίας

9.1. Αναγκαιότητα αναθεώρησης

Από την εξέταση του Προγράμματος για το σύνολο των σημείων (α έως στ) του ΚΚΔ 2021/1060, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Η πρωτοβουλία S.T.E.P. αποτελεί μια σημαντική αλλαγή σε σχέση με την περίοδο σχεδιασμού του Προγράμματος, και **τονίζεται ως ευκαιρία στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο**, στο Box 4 της συνοδευτικής έκθεσης της ΕΕ για την Ελλάδα (πλαίσιο για την ενδιάμεση επανεξέταση), με προτάσεις για συγκεκριμένους επενδυτικούς τομείς (ψηφιακές τεχνολογίες και καινοτομία στον τομέα της υπερπροηγμένης τεχνολογίας, καθαρές και αποδοτικές ως προς τη χρήση των πόρων τεχνολογίες, και βιοτεχνολογίες). Οι προτεραιότητες S.T.E.P. δημιουργούν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο δράσεων που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της περιφερειακής ανάπτυξης και της εθνικής οικονομίας για την περίοδο 2021-2027, επικεντρώνοντας στην προαγωγή της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και του ψηφιακού μετασχηματισμού. ⁴⁴Η εξέταση κρίσιμης μάζας δυνητικών δικαιούχων παρεμβάσεων S.T.E.P. ανέδειξε την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ως επιλέξιμη για την ενσωμάτωση διακριτής Προτεραιότητας S.T.E.P. στην επικείμενη πρόταση αναθεώρησης, συνεισφέροντας πόρους στον επενδυτικό τομέα S.T.E.P. για τις «ψηφιακές τεχνολογίες και καινοτομία στον τομέα της υπερπροηγμένης τεχνολογίας» για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της ψηφιακής επιχειρηματικότητας.

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, η ενίσχυση των επενδύσεων στις κρίσιμες και καινοτόμες τεχνολογίες που εντοπίζει η πρωτοβουλία S.T.E.P., μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και τη μετάβαση σε πιο βιώσιμο και ανταγωνιστικό οικονομικό μοντέλο, καθώς και να δώσει ώθηση στη βελτίωση των περιφερειακών επιδόσεων έρευνας και καινοτομίας.

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο RSO2.4, θα μπορούσε να επανεξεταστεί η επάρκεια των παρεμβάσεων υπό το πρίσμα των νέων αναγκών και της αντιμετώπισής τους (Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνου Καταστροφών (NDRMP) σε θέματα πολιτικής προστασίας που αναδείχθηκαν τα τελευταία χρόνια τόσο στην Ελλάδα συνολικά όσο και ειδικά στην Περιφέρεια, η οποία φαίνεται να αντιμετωπίζει ακραία φαινόμενα σχετιζόμενα με την κλιματική αλλαγή ή μη σχετιζόμενα (πχ σεισμοί).

Σε ότι αφορά τον Ειδικό Στόχο RSO2.5, είναι κρίσιμο να ληφθούν υπόψη τα ζητήματα επάρκειας υδάτινων πόρων που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια καθώς επηρεάζεται από τη μείωση των βροχοπτώσεων και την αύξηση της εξατμισοδιαπνοής, και η υλοποίηση του σχεδιασμού για την επέκταση και αναβάθμιση του τοπικού συστήματος υδάτων και λυμάτων, όπως αποτυπώνεται στο οικείο Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Επιπλέον, στον Ειδικό Στόχο RSO2.5 υπάρχουν αυξημένες χρηματοδοτικές ανάγκες για την ολοκλήρωση των τμηματοποιημένων έργων, κυρίως των σημαντικών έργων ύδρευσης της Περιφέρειας, όπως προκύπτει από την αξιολόγηση επιπτώσεων της περιόδου 2014-2020.

⁴⁴ Τα παραπάνω αποτυπώνονται στο παραδοτέο «Παροχή Υπηρεσιών συμβούλου υποστήριξης για την ενσωμάτωση της πλατφόρμας Στρατηγικών τεχνολογιών για την Ευρώπη (STEP) στα Συγχρηματοδοτούμενα Προγράμματα ΕΣΠΑ 2021-2027» που εκπονήθηκε τον Δεκέμβριο 2024 από το EIT (European Institute of Innovation and Technology) Manufacturing South East.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO3.1**, όπως προκύπτει από την αξιολόγηση επιπτώσεων της περιόδου 2014-2020, τα έργα των θαλάσσιων μεταφορών ΔΕΔ-Μ συμβάλλουν στους γενικούς στόχους της Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιοχή Αδριατικής και Ιονίου (EUSAIR), ενώ επιπλέον υπάρχουν αυξημένες χρηματοδοτικές ανάγκες για την ολοκλήρωση των τμηματοποιημένων έργων, κυρίως των σημαντικών λιμενικών υποδομών Κατάκολου και Κυλλήνης. Έμφαση χρειάζεται να δοθεί και στην οδική ασφάλεια, για να καλυφθεί η ανάγκη μείωσης των αυτοκινητιστικών δυστυχημάτων στην Περιφέρεια.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο RSO4.6**, έμφαση πρέπει να δοθεί και στην προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτισμικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών, που με βάση νεότερες ανάγκες, έχει αναδειχθεί ως καίριας σημασίας για τη στήριξη της κοινωνικής συνοχής.

Σε ότι αφορά τον **Ειδικό Στόχο ESO4.11**, στην αξιολόγηση επιπτώσεων της περιόδου 2014-2020 καταγράφονται πολύ σημαντικά αποτελέσματα στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής από τις παρεμβάσεις υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού ως προς τη διάσταση της κοινωνικής ένταξης, μέσω πλήθους κοινωνικών δομών σε όλη την Περιφέρεια, για την παροχή ποιοτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών φροντίδας ευάλωτων ομάδων (πχ Δομές Παροχής Βασικών Αναγκών (ΔΠΒΑ) και μακροχρόνιας φροντίδας (πχ. ΚΗΦΗ)).

Τα παραπάνω ευρήματα οδηγούν στις εξής **βασικές κατευθύνσεις για την αναθεώρηση** του Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2021-2027, στο πλαίσιο της ενδιάμεσης επανεξέτασης:

- Δημιουργία νέας Προτεραιότητας στο Πρόγραμμα: Π1Α «Στήριξη κρίσιμων τεχνολογιών σε στρατηγικούς τομείς (S.T.E.P.)», η οποία αφορά την ενσωμάτωση πολιτικών S.T.E.P., και ειδικότερα στον επενδυτικό τομέα για τις «ψηφιακές τεχνολογίες και καινοτομία στον τομέα της υπερπροηγμένης τεχνολογίας». Η Π1Α περιλαμβάνει παρεμβάσεις για τη στήριξη παραγωγικών επενδύσεων σε στρατηγικούς τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, καθώς και με ερευνητικούς φορείς), στο πλαίσιο του Στόχου Πολιτικής 1 (Έξυπνη Ευρώπη) και ειδικότερα του Ειδικού Στόχου 1.6 (RSO1.6) «Στήριξη επενδύσεων που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της S.T.E.P. που αναφέρονται στο άρθρο 2 του κανονισμού (ΕΕ) 2024/795». Λόγω της ανωτέρω προσθήκης, προτείνεται η μετακίνηση πόρων από το ποσό ευελιξίας της Προτεραιότητας 1, προς ενίσχυση της Προτεραιότητας 1Α, ανάλογα με τις χρηματοδοτικές ανάγκες.
- Στην Προτεραιότητα 2, χρηματοδοτική ενίσχυση του Ειδικού Στόχου RSO2.4 για περαιτέρω ενίσχυση των παρεμβάσεων πολιτικής προστασίας, και του Ειδικού Στόχου RSO2.5 για την αντιμετώπιση των αυξημένων χρηματοδοτικών αναγκών των τμηματοποιημένων από την περίοδο 2014-2020 έργων ύδρευσης της Περιφέρειας. Οι πόροι μετακινούνται μεταξύ ΕΣ εντός της ίδιας Προτεραιότητας.
- Στην Προτεραιότητα 3, χρηματοδοτική ενίσχυση του Ειδικού Στόχου RSO3.1 για την αντιμετώπιση των αυξημένων χρηματοδοτικών αναγκών των τμηματοποιημένων από την περίοδο 2014-2020 έργων υποδομών και εκσυγχρονισμού των Λιμένων Κατάκολου και Κυλλήνης, και την περαιτέρω στήριξη της οδικής ασφάλειας στο πλαίσιο του RSO3.2. Οι πόροι μετακινούνται μεταξύ ΕΣ εντός της ίδιας Προτεραιότητας.
- Στην Προτεραιότητα 4Α, χρηματοδοτική ενίσχυση του Ειδικού Στόχου RSO4.6, για παρεμβάσεις ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής, μέσω της προστασίας, ανάπτυξης και προβολής της πολιτισμικής κληρονομιάς και των πολιτιστικών υπηρεσιών. Οι πόροι μετακινούνται μεταξύ ΕΣ εντός της ίδιας Προτεραιότητας.
- Στην Προτεραιότητα 4Β, χρηματοδοτική ενίσχυση του Ειδικού Στόχου ESO4.11, για παρεμβάσεις κοινωνικής ένταξης του ανθρώπινου δυναμικού, μέσω νέων κοινωνικών δομών σε όλη την Περιφέρεια, για την παροχή ποιοτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών

φροντίδας ευάλωτων ομάδων (πχ Δομές Παροχής Βασικών Αναγκών (ΔΠΒΑ) και μακροχρόνιας φροντίδας (ΚΗΦΗ)). Οι πόροι μετακινούνται μεταξύ ΕΣ εντός της ίδιας Προτεραιότητας.

- Επικαιροποίηση του συστήματος δεικτών του Προγράμματος κυρίως λόγω της ανακατανομής πόρων.
- Την επικαιροποίηση του αρχικού σχεδιασμού κυρίως σε ότι αφορά, α) δράσεις του ΕΚΤ+ (ΣΠ4), β) τις στρατηγικές χωρικής ανάπτυξης (ΒΑΑ και λοιπές χωρικές στρατηγικές) με βάση την πρόοδο και κατά περίπτωση έγκριση αυτών, ως προς τις ανάγκες χρηματοδότησής τους (από τον ΣΠ5 και λοιπούς ΣΠ).

Αναλυτική παρουσίαση για τις προτεινόμενες αλλαγές περιλαμβάνεται στην έκθεση αιτιολόγησης της 2ης πρότασης αναθεώρησης του Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2021-2027, λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 24 του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων (ΚΚΔ) 2021/1060 και την εγκύκλιο με αρ. πρωτ. οικ. 172666 ΕΞ 2024/19-11-2024 ΥΠΕΘΟΟ «Οδηγίες για την Ενδιάμεση Επανεξέταση, την ενσωμάτωση των πολιτικών της STEP και την Αναθεώρηση των Προγραμμάτων 2021-2027» της Γενικής Γραμματείας ΕΣΠΑ.

Στην αναγκαιότητα της αναθεώρησης, πέραν των ευρημάτων της ενδιάμεσης επανεξέτασης, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλες παράμετροι όπως:

α) η πρόοδος/έγκριση των στρατηγικών ΟΧΕ που ενδεχομένως οδηγεί σε ανάγκη εμπλουτισμού των δράσεων που είχαν αρχικά εκτιμηθεί, ενίσχυση/ανακατανομή των πόρων, και επικαιροποίηση του συστήματος δεικτών κλπ.,

β) οι τελικές ανάγκες για μεταφορά έργων (συμπεριλαμβανομένων των τμηματοποιημένων) δεδομένης της ολοκλήρωσης της περιόδου 2014-2020,

γ) η πορεία της ενεργοποίησης του Προγράμματος (προσκλήσεων, εντάξεων), κλπ..

9.2. Κατανομή ποσού ευελιξίας

Από την παραπάνω ανάλυση στο πλαίσιο της Ενδιάμεσης Επανεξέτασης (άρθρο 18 του ΚΚΔ 2021/1060) του Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2021-2027 (CCI 2021EL16FFPR010), λόγω της δημιουργίας νέας Προτεραιότητας (Π1Α) για την ενσωμάτωση πολιτικών S.T.E.P., **προκύπτει μεταβολή στην κατανομή του ποσού ευελιξίας** (ως ακολούθως), σε σχέση με την κατανομή που εγκρίθηκε με την υπ' αρ. πρωτ. C(2022) 6504 final/5.9.2022 (όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αρ. πρωτ. C(2022) 4342/19.6.2024) Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Έκθεση Ενδιάμεσης Επανεξέτασης Προγράμματος Δυτική Ελλάδα 2021-2027

Προτεραιότητα (Π)	Ποσό Ενωσιακής Στήριξης	Ενωσιακή Στήριξη χωρίς ποσό ευελιξίας	Ποσό ευελιξίας	Μεταβολές Ενωσιακής Στήριξης χωρίς ευελιξία	Μεταβολή Ευελιξίας	Μεταβολές Ενωσιακής Στήριξης	Νέο ποσό Ενωσιακής Στήριξης	Συνολική Δημόσια Δαπάνη (Δ.Δ.) (€)
Π1. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στην παραγωγή, ενδυνάμωση της επιχειρηματικότητας με όρους καινοτομίας, εξωστρέφειας και ψηφιακής ενίσχυσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	60.183.782	51.038.443	9.145.339	0	-8.500.000	-8.500.000	51.683.782	60.804.450
Π1Α. Στήριξη κρίσιμων τεχνολογιών σε στρατηγικούς τομείς (STEP)	0	0	0	8.500.000	0	8.500.000	8.500.000	10.000.000
Π2. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αντιμετώπιση και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ενίσχυση της ενεργειακής αυτάρκειας και της κυκλικής οικονομίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	117.188.320	99.610.072	17.578.248	0	0	0	117.188.320	137.868.612
Π3. Ενίσχυση της κινητικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	38.284.874	32.237.903	6.046.971	0	0	0	38.284.874	45.041.029
Π4Α. Ενίσχυση υποδομών στο πλαίσιο της κοινωνικής συνοχής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	78.269.747	66.376.121	11.893.626	0	0	0	78.269.747	92.082.056
Π4Β. Ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και του ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	135.523.143	114.928.671	20.594.472	0	0	0	135.523.143	159.438.992
Π5. Ενίσχυση της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης μέσα από ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	95.663.025	81.126.371	14.536.654	0	0	0	95.663.025	112.544.736
Π6. Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ	6.199.685	5.257.600	942.085	0	0	0	6.199.685	7.293.748
Π7. Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ+	2.867.542	2.431.782	435.760	0	0	0	2.867.542	3.373.579
Σύνολο	534.180.118	453.006.963	81.173.155	8.500.000	-8.500.000	0	534.180.118	628.447.202

